

Vrijdag 9/10/1914 - ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

De toestand te Vlissingen was gisteren nog veel erger dan woensdag. Zowel per trein als per boot zijn weer duizenden vluchtelingen aangekomen. De boot naar Folkestone is voor heden uitverkocht en voor zaterdag eveneens.

Men schrijft ons uit Maastricht:

Nadat heden nog 100 vluchtelingen zijn vertrokken naar het klooster van pater Kusters te Keer, blijven nog ruim 200 in het vluchtood aan de Parallelweg. Het zijn er merendeels uit Lanaken en omgeving, maar er zijn er ook uit Antwerpen.

Honderdtwintig krankzinnigen, begeleid door 15 paters, zijn gisteren uit Boechout bij Antwerpen te Son aangekomen.

In de Koninklijke Militaire Academie te Breda zijn gisteravond Belgische soldaten aangekomen, die op Hollands grondgebied geraakt waren, toen zij uit de stelling Antwerpen een verkenningstocht gedaan hadden. Ze worden geïnterneerd en zullen heden naar Gaasterland gebracht worden.

Te Eindhoven zijn gisteravond twee Belgische infanteristen gekomen, onder wie een sergeant, beiden van het 4^e regiment infanterie, deel uitmakend van de bezetting van de Belgische kruitfabriek de Kaulille (nu in handen van de Duitsers). Ze waren van hun troep afgeraakt en verdwaalden over onze grens, waar zij ontwapend werden.

Er zijn gisteren in Budel 120 Belgische vrijwilligers in uniform geïnterneerd.

Plaatsing van krankzinnigen uit België.

Op een telegram van het Steuncomité te Breda aan de minister van binnenlandse zaken betreffende plaatsing van krankzinnigen uit België, is het volgende antwoord gekomen:

Blijkens berichten van betrokken gestichtsbesturen kunnen geplaatst worden: in gesticht Voorburg te Vught 175, in gesticht Reinier van Arkel te 's-Hertogenbosch 50 rustige vrouwelijke, daaronder verpleegsters begrepen. Voor beide gestichten bij voorkeur katholieken. Het gesticht Vrederust te Bergen-op-Zoom 15 vrouwen, mits protestanten. Zusterhulp voorlopig niet nodig.

De formaliteiten der krankzinnigenwet behoren te worden in acht genomen.

Belgische spaarbankboekjes.

Er is nog uitdrukkelijk de aandacht op gevestigd, dat de vrijgevege uitzonderingsmaatregel om terugbetaling te verkrijgen op Belgische spaarbankboekjes alleen in het leven is geroepen ten behoeve van hen die als vluchteling hier te lande verblijf houden en in behoeftige omstandigheden verkeren, dus niet voor hen, die, teneinde op hun Belgisch boekje terugbetaling te kunnen bekomen, zich even over de grens begeven en daarna terstond weer naar België terugkeren.

Rotterdam. Belgische vluchtelingen.

Er heerste gisteravond een buitengewone drukte in de stad. Overal zag men groepjes, waaronder zich veelal vluchtelingen bevonden, in levendig gesprek over het bombardement van Antwerpen. Men wilde van de uitgewekenen snel de allerlaatste berichten te weten komen, doch die nieuwsgierigheid werd allerminst bevredigd. Het bleek toch telkens, dat de Antwerpenaren niet goed op de hoogte waren van de toestand van hun bedreigde stad.

Op de vraag van een der omstaanders, hoe het met de stad stond, kwam het vaag, doch droevig troosteloos bescheid: “Slecht, heel slecht”, maar dan een ogenblik later met van aandoening trillende stem: “Maar jullie moet niet denken, dat onze jongens zich niet dapper houden. Ze vechten met de moed van een leeuw. Doch wat baat dat? Als ze 100 Duitsers hebben neergelegd, dagen er weer duizend in hun plaats op...”

De ganse avond bemerkte men groepjes vluchtelingen, man, vrouw en kinderen, belast en beladen met hetgeen in de overijlde vlucht nog kon worden meegenomen. Deze zochten tegen een niet al te hoge prijs een onderkomen in kleinere pensions of bij particulieren. Ook vele rijtuigen van clandestiene taxichauffeurs waren, behalve met vluchtelingen, overbelast met allerlei soort huisraad, vooral beddengoed, dat naar hier was meegevoerd. Ook deze uitgewekenen, die niet geheel van middelen ontbloot waren, vonden eindelijk onderdak.

Kwart voor zeven kwam gisteravond aan het station Delftse Poort weer een buitengewoon lange trein aan, bestaande uit 22 wagons, alle overvol met vluchtelingen. Toen de trein stilhield, bleek het, dat het overgrote deel naar Den Haag en verder zou reizen. Slechts een kleiner gedeelte stapte hier uit, gelukkig! Want langzamerhand geraken hier alle beschikbare grote lokaliteiten tot opneming van de vluchtelingen bezet, terwijl van die eergisternacht en gisteren overdag in onze stad kwamen, nog maar heel weinigen naar andere plaatsen zijn vertrokken.

De vluchtelingen, die in de trein bleven, om de zwerversreis voort te zetten, werden dadelijk door de dames van het stationswerk en door de ijverige en dienstvaardige padvindere overvloedig van brood en melk voorzien.

Van de vluchtelingen, die uitstapten, werden er, nadat ze in de derde klas wachtkamer gespijzgd waren, een honderd naar de Doele gezonden. Ze zullen daar in de benedenzaal, waar de garderobe is, de nacht doorbrengen en morgen naar Ede vertrekken.

Een ander gedeelte werd gedirigeerd naar de blindeninrichting in de Van der Duynstraat, waar plaats is voor ruim 200 uitgewekenen. In Frascati in de Kerkstraat is het ook vol met vluchtelingen; het wijklokaal Bethel aan de Van Spaanstraat heeft ook zijn deuren opgezet voor de opneming van de beklagenswaardige tobbers en gisteravond waren de gemeentewerklieden ijverig in de weer, om het circus aan het Stationsplein voor de ontvangst van vluchtelingen in gereedheid te brengen. Er kunnen er dan 500 gehuisvest worden.

In de grote zaal van de Sint-Jozefsgezellenvereniging was gisteravond alles in gereedheid gebracht tot ontvangst van de 500 kinderen, die per boot uit Antwerpen naar hier zouden worden gebracht, toen tegen 8 uur het bericht kwam, dat ze eerst hedenochtend zouden arriveren.

Voor de stations Beurs en Delftse Poort stonden de ganse avond duizenden de aankomst van extra treinen met vluchtelingen af te wachten. De politie hield het publiek op behoorlijke afstand.

Hoewel er geen perronkaarten werden verkocht, hadden zich toch honderden personen toegang tot het station weten te verschaffen, door een plaatsbiljet naar Schiedam te kopen. De politie zag zich ten slotte genoodzaakt al deze niet-reizigers, die het toch al moeilijk werk van spoorwegbeambten en comitéleden voor stationswerk niet weinig belemmerden, op de zuidelijke perrons te verzamelen.

Er was in het begin van de avond bij de stationschef bericht ingekomen, dat een extra trein met 1200 vluchtelingen van hier naar

Den Haag zou vertrekken, doch tegen negenen kwam er een tweede bericht, dat deze hier eerst hedenmorgen zou lopen. De extra trein zou eerst tegen middernacht gisteravond kunnen vertrekken en dan zou het te laat zijn, om al de uitgeweken nog onderdak te brengen.

Er werden pogingen in het werk gesteld, om Rotterdam voor een deel van de aanhoudende grote stroom vluchtelingen te ontlasten, want, naar wij vernamen, heeft de commissaris der koningin in deze provincie gisteren namiddag tot alle gemeentebesturen van Zuid-Holland de vraag gericht, hoeveel vluchtelingen in hun gemeente kunnen worden opgenomen.

Kwart over elf gisteravond kwam een ontzettend lange trein, in alle rijtuigen het licht uit, het station Delftse Poort binnenrijden met naar schatting 1500 vluchtelingen. Twaalf uren hadden de mensen in de trein gezeten. Zij waren doodop.

Nauwelijks stond de trein stil, of tal van rappe handen boden brood en melk aan, waren behulpzaam met het dragen van bagage, hielpen de kinderen en de behoeftigen. Dames van het stationswerk en van de R.K. Internationale vereniging tot bescherming van jongens en meisjes, padvindsters, manschappen van de weerbaarheidskorpsen, leden van het particulier comité van ds. Hoevers en zovele anderen, die op het zien van zoveel kommer en zorg, uit aandrang om te helpen, de handen uit de mouwen staken, deden wat hun hand te doen vond.

Als door een vloedgolf van mensen werden de perrons overstroomd. Tegen middernacht kwam er enige regel. Toen hadden de meesten het station verlaten en waren ingekwartierd in hotels, pensions en ook bij burgers, die zich bij de dames van de stationswerk beschikbaar hadden gesteld om vluchtelingen op te nemen.

Enige honderden van de armsten, die overbleven, zijn toen ondergebracht in het circus en in het gebouw van de Sint Jozefsgezellenvereniging, beide aan het Stationsplein gelegen en tevoren voor deze ontvangst in gereedheid gebracht. In de wachtkamer bij de derde klasse had een uitdeling van voedingsmiddelen onder hen plaats gehad.

De heer E. Knight, de vice-consul van België, heeft zich gisteren met zijn echtgenote naar Essen begeven. Ter beschikking van de daar in een kamp verenigde vluchtelingen heeft hij gesteld 500 kg rijst, een partij kleding en geld. Van alle zijden stromen hem giften toe.

De R.K. Internationale vereniging tot bescherming van jonge meisjes heeft haar tehuis op de Wijnhaven alhier ter beschikking van de vluchtelingen gesteld.

De burgemeester heeft gisteren bezoeken aan de verschillende stations en inrichtingen gebracht, waar vluchtelingen zijn opgenomen.

Later blijkt, dat er geen 500 kinderen uit Antwerpen komen. In plaats daarvan komen er 60 met de stoomboot Stad Zierikzee, waarop enige honderden mannen en vrouwen de andere plaatsen innemen. Deze stoomboot is vannacht te Wemeldinge blijven liggen en wordt hedenmiddag hier verwacht. De firma J. en A. van der Schuijt alhier heeft de stoomboot gratis voor de kinderen ter beschikking gesteld. De kinderen worden hier door notaris Brands uit Amsterdam opgewacht en vertrekken na een tijdelijk verblijf in het gebouw van de Sint Jozefsgezellenvereniging naar Amsterdam en Alkmaar, om ondergebracht te worden in gezinnen, welke zijn ingeschreven bij de Vereniging Tehuis voor Belgische kinderen te Amsterdam.

De coöperatieve broodfabriek Vooruitgang stelt dagelijks 100 liter melk en 100 broden beschikbaar voor de vluchtelingen.

Met het stoomschip Batavier IV zijn gisteravond honderd Belgische vluchtelingen naar Engeland vertrokken.

Twaalfhonderd van de hier ondergebrachte vluchtelingen vertrekken vanmorgen. Naar Schiedam 300 en naar Den Haag en Scheveningen 900. In de loop van de dag hoopt men onze stad nog van een 3000 anderen te ontlasten. De bestemming daarvan is nog niet vastgesteld.

De hoofdcommissaris van politie, de heer Sirks, heeft zich gisteravond persoonlijk overtuigd van de goede gang van zaken in alle inrichtingen, waar op het ogenblik Belgische zwervers onderdak zijn gebracht.

Hoe later op de avond, hoe drukker het op de perrons van het station Delftse Poort werd. Het was er hinderlijk voor het personeel. Tenslotte zijn de perrons op last van de stationschef ontruimd en is de bereden politie te hulp geroepen om in de omgeving van het station de toegangen vrij te houden.

Amsterdam. De Belgische vluchtelingen.

De hele dag en avond hebben de treinen uit de richting Rotterdam gisteren hier ter stede Belgische vluchtelingen aangebracht. De toevloed was niet zo groot als men verwacht had. Druppelsgewijze als het ware kwamen met elke trein groepjes uitgewekenen aan. Op het eerste perron van het Centraal Station werden zij opgewacht door de dames van de afdeling huisvesting van het Nederlands comité tot steun van Belgische en andere vluchtelingen en de heren van de Bond van Orde. De eersten waren duidelijk kenbaar aan de rood-wit-blauwe band om de arm, de heren door een kaart met een

klein strikje van de Bond van Orde. Op het perron en ook op het Stationsplein verdrongen zich vele kijkers, die vol mededogen de groepjes vluchtelingen gadesloegen. Vooral het zien van de kinderen wekte het medelijden van velen. De ouders en in het algemeen alle oudere personen, stokoude besjes waren erbij, werden eerst voor de politie geleid. Daarna trokken zij al spoedig onder veilig geleide de stad in naar een toevluchtsoord. Sommigen die vervoerd werden naar plaatsen buiten de stad bleven rusten op de lange banken in de derde klas wachtkamer. Allen werden zoveel nodig van voedsel voorzien. Vooral de kinderen zwelgden gretig de grote glazen melk in, en al spoedig weerklonk hun gekraai door de zaal. Ze waren het leed gauw vergeten, terwijl de ouderen zorgelijk en stil neerzaten bij de zakken goed, het laatste restje van hun meerdere of mindere welvaart. Tegen de avond zag men de kinderen rustig sluimeren op de harde bank, met een bundeltje kleren onder het hoofd.

De dames van het comité van huisvesting vooral waren onvermoeibaar. Een dezer, mevrouw van Noort, die de hele voorgaande nacht op de been was geweest om de stumpers te verzorgen, was ook gisteren de ganse dag in de weer tot de laatste trein binnen was. Onder degenen, die zich vooral over het lot de kinderen ontfermde was een dame uit Hoorn, die toen kleintjes van ouders, die in Rotterdam waren achtergebleven, voor haar rekening nam. In het geheel zijn er gisteren hier ter stede een paar 100 Belgische vluchtelingen onder dak gebracht.

Nader seint men ons:

Nadat te half tien vanavond reeds een trein met ongeveer 100 vluchtelingen was aangekomen, is tegen 10 uur een extra trein met ongeveer 700 uitgewekenen aan het Centraal Station gekomen. Daar was alles voor de ontvangst van de grote menigte in orde gebracht. Het eerste perron was over een grote lengte afgezet door de politie.

De dames en heren, die in de loop van de dag hun goede diensten hadden verleend, waren met vele anderen versterkt. De heer Jonker van de Toevlucht voor Onbehuisden met zijn echtgenote, beproefde krachten voor weldadigheidswerk, namen nu deel in de leiding. Onder de belangstellenden werden opgemerkt de heren: Jitta, wethouder van het armwezen, dr. Wortman, directeur van de geneeskundige dienst te Amsterdam, Mr. Th. Stuart en Bern. J. Veldhuis, leden van de staatscommissie voor de vluchtelingen; J. L. Dekkers, vice-consul van België te Amsterdam.

Naar men ons mededeelde, was men er door ijverig werken en veler welwillende medewerking in geslaagd, onderdak te vinden voor vele vluchtelingen. Behalve de reeds genoemde lokaliteiten en woonhuizen waren ter beschikking gesteld: het clubgebouw van de Amsterdamse IJclub met 250 plaatsen, de diamantslijperij der firma Asscher met 200 plaatsen; het Zeemanshuis met 100 plaatsen; het gebouw De Roos met 150 plaatsen; de grote zaal van Artis met 100 plaatsen; het blindeninstituut met 80 plaatsen. Deze lokaliteiten waren alle afgestaan aan het comité voor huisvesting van de commissie voor Belgische vluchtelingen en de Bond van Orde.

De stad stelde ter beschikking het militaire logement met 250 plaatsen, terwijl speciaal voor de Hollanders uit Antwerpen dienden de scholen in de Nieuwe Kerkstraat, in de Nicolaas Beetsstraat met tezamen 180 plaatsen. Bovendien heeft de firma Frederik Muller en C^o haar fraai veilinggebouw ten gebruike aangeboden en was ook de stoomvaartmaatschappij Nederland bereid een loods op de IJ-kade beschikbaar te stellen, met ruimte voor 1000 vluchtelingen.

Het was een droeve menigte van lieden van beiderlei kunne, oud en jong, die de trein verliet en op het perron tot een stoet werd opgesteld. De meesten hadden zware zakken en koffertjes op de rug, een man duwde een sportwagen, hoog opgetast met zakken. De

bagage werd buiten het station op twee vrachtauto's van de firma R. S. Stokvis en Zonen geladen.

Toen de vluchtelingen buiten het station kwamen, om onder geleide van vele dames en heren allereerst naar de Nieuwe Effectenbeurs te trekken, stonden duizenden op het Stationsplein geschaard. Trouwens, heel de weg naar het Beursplein was zwart van de mensen. Van alle zijden hoorden men uitroepen van medelijden met de vluchtelingen. Langzaam trok de droeve stoet van in stilte schreiende vrouwen met hun kinderen, en de onder hun lasten zwoegende, door het leed terneer gedrukte mannen naar de Effectenbeurs. Daar wachtte aan de ingang het gehele bestuur van de Vereniging voor de Effectenhandel, wederom met talrijke helpers, de vluchtelingen op. Deze werden geleid naar de grote beurszaal, waar zij zich per familie in de nissen en ramen schikten. In de hoofdbank zaten de leiders van de steunbeweging voor het geven van aanwijzingen.

Aan de pilaren hingen de opschriften van de plaatsen, waarheen de verschillende groepen moesten worden geleid. Het was in de grote marmeren zaal een onvergetelijk gezicht, dat met lome pas aanschrijden van de vermoeide, berooide mensen. Een paar oude moedertjes werden naar boven gedragen. Nadat allen binnen waren, werd aan diegenen die daaraan behoefte hadden, koffie met brood gegeven, en werden de vluchtelingen mede in de gelegenheid gesteld zich door wassen te verfrissen; daarna vond de distributie over de verschillende doorgangshuizen in de stad plaats.

's Gravenhage. De Belgische vluchtelingen.

In het gebouw van de Loge (Fluwelen Burgwal 22), waar het Comité tot het zoeken van huisvesting voor vluchtelingen van alle nationaliteiten gevestigd is, is het de laatste dagen ongemeen druk.

Dit comité behartigt in het bijzonder de belangen van die vluchtelingen, wie het tot dusver goed ging en die nu eensklaps met ontzetting de andere kant van het leven zien. Nauwgezet wordt nagegaan, hoe en over welke gezinnen de daarvoor in aanmerking komende personen verdeeld kunnen worden; met de wensen van beide partijen wordt daarbij zoveel mogelijk rekening gehouden. Doch bij de grote, plotselinge toevloed der allerlaatste dagen kan niet onmiddellijk de schifting plaatsvinden en dient men op alles voorbereid te zijn. Zo heeft men thans de beschikking over twee zolders, die elk 200 personen tot nachtverblijf kunnen dienen. Dan hebben, en dit wordt door het comité zeer gewaardeerd, verschillende hoteliers en logementhouders vrije kamers aangeboden. Ook kan men zo nodig vluchtelingen onderbrengen in verschillende gemeubileerde huizen en villa's: onder andere mag men een deel van huize "De Pauw" gebruiken waar 40 bedden kunnen worden geplaatst.

Het comité staat in verbinding met de dames, die indertijd de tijdelijke toevlucht Oranjestad inrichtten en nu binnenkort haar ongelukkige beschermelingen in een door de heer Bouwmeester jr. afgestaan oud patriciërshuis in de binnenstad zullen kunnen opnemen. Meer dan eens worden vluchtelingen door de dames aan het comité toegezonden.

Met de centrale commissie daarentegen heeft men tot dusver nog niet zo heel veel contact, terwijl tot zelfs bij de politie het misverstand blijkt te heersen, dat het comité voor huisvesting zich ook met de opzending naar Oldebroek zou belasten.

In de vroege avond verspreidde zich in de stad het bericht, dat omstreeks 9 uur een groot aantal Belgen, men sprak zelfs van enige duizenden, die naar Nederland waren gevlucht, in Den Haag zouden aankomen.

Op het Stationsplein was het al om 8 uur zwart van de mensen en een grote politiemacht was nodig, om de ruimte onder de overkapping bij de uitgang van het Hollandse Spoorstation vrij te houden.

Ook op het perron was het zeer druk en hier zorgde de politie er voor, dat een brede strook werd vrijgehouden.

De burgemeester, jhr. Mr. Van Karnebeek, met de chef van de afdeling algemene zaken der gemeentesecretarie, Mr. Ter Pelkwijk, waren hier aanwezig, evenals de hoofdinspecteur van politie, de heer Besseling, met enige inspecteurs en beambten van gemeentepolitie en recherche, zomede de chef der recherche, de heer Aalst, terwijl later ook de hoofdcommissaris van politie, de heer Versteeg, verscheen.

Van politiewege zou namelijk gezorgd worden, dat de vluchtelingen onderdak kregen deels bij het Leger des Heils en de Metropool, voor een ander deel in de daarvoor geschikte gemeentelijke inrichtingen.

Ruim kwart voor negen kwam een trein, samengesteld uit 15 lange wagons, zoals die in internationale treinen rijden, het station binnen. De achterste wagens waren geheel leeg, maar de overige zaten propvol. De reizigers maakten de indruk van lieden uit de volksklasse van het type, zoals dat vooral in zeehavenplaatsen wordt aangetroffen. Vrouwen en kinderen waren het talrijkst.

Het bleek echter weldra, dat deze trein niet voor Den Haag bestemd was, maar zou doorrijden naar Amsterdam. De portieren bleven gesloten. Door de geopende raampjes staken een paar heren, die met een doos naar de trein liepen, de vrouwen en kinderen chocoladetabletten toe, terwijl sommige mannen uit het publiek een sigaar kregen.

Na enige minuten wachten vertrok de trein weer en kort daarop kwam het bericht, dat de voor Den Haag bestemde vluchtelingen eerst heden zouden komen.

De bovengenoemde autoriteiten vertrokken daarop, de politie rukte in en het perron kreeg weer zijn gewone aanzien, maar op het Stationsplein bleef het nog lang levendig.

Het bombardement van Antwerpen.

Berlijn, 8 oktober. Het grote hoofdkwartier meldt vanavond:

Het fort Breendonk (het zuidelijkste van de buitenste linie aan de westelijke oever van het Kanaal van Willebroek) is genomen.

De aanval op de binnenste fortelinie en tegelijk de beschieting van de daarachter liggende stadsdelen is begonnen, nadat de commandant van de vesting de verklaring had gegeven dat hij hiervoor de verantwoording op zich neemt.

Roosendaal, 8 oktober, 12 uur 's avonds.

Terwijl ik dit schrijf, dreunt voortdurend de donder van het geschut, met vaak wel 10 slagen in de minuut. Aan de hemel een laaiende gloed van Antwerpen, dat steeds verder in brand wordt geschoten. Daarin ziet ge duidelijk het lichten van de kanonnen. En eindeloos duurt die hel nog maar voort, die gruwzame exodus, die op onze landsgrenzen aan blijft trekken langs de donkere wegen, opgestuwd en onafgebroken.

Ik sprak mensen, die waren in Putte geweest aan de grens, waar ze, van de Huzarenberg af de brandende olietanks hadden zien vlammen. Daar was het artillerieduel om het bezit van die grote, bloeiende stad duidelijk te vernemen geweest in de zware slagen van

de Duitse kanonnen met telkens het antwoord uit de lichtere Engelse stukken. Maar veel treffender nog was er geweest die vloedgolf van vluchtelingen, die te voet en op alles wat rijden kon, uitwijken. Wagens overladen vol. Wagens met kinderen, bij gebrek aan paarden, door nonnen getrokken. En weer de goedhartige hulp van onze soldaten. Wanneer een voerman te hoge prijzen vroeg, namen zij de teugels over en brachten hen om niet naar Bergen op Zoom, waar aan het station dezelfde tonelen zich voordoen als hier. Het stationsplein ook als een kamp, door militairen afgezet, en alle huizen meer dan vol.

Ik verneem, dat de Belgische troepen over de Schelde zijn getrokken om er hun verdedigende positie in te nemen, terwijl de Engelsen de voornaamste oostkant, de sleutel van de stad, voor hun rekening hebben, waarop de aanval der Duitsers immers gericht is. Uit deze opstelling leidt men ook af, dat het Belgische leger, wanneer het tot wijken wordt gedwongen, dit niet zal doen in de richting van ons land, maar naar Oostende. Zodoende zal het voeling kunnen blijven houden met de legers der bondgenoten. Een opzet, die onder meer hieruit zou blijken, dat de jongste Belgische lichten in Engeland worden afgericht.

Inmiddels blijven de gevolgen onbeschrijfelijk aangrijpend, die wij hier van de executie horen en zien. En tot vervelens toe spreek ik u van de treinen met vluchtelingen. Zoveen gingen aldaar de deuren van vijf donkere bagagewagens open, waar wij, bij het licht van een draaglantaarn, 250 wezen ontwaarden. Zeker een 100 kindertjes beneden de vijf jaar schuw en naast elkaar gekropen op de vloeren, slaperig, hongerig, dorstig vooral. De hen begeleidende zusters vertelden, dat zij met hun armzalige kudde twee dagen onderweg waren geweest en sedert vanmorgen vroeg hadden zij niets te eten of te drinken gehad. Maar nauwelijks hadden ze het gezegd, of daar kwamen ze van alle kanten aandragen met dikke boterhammen en

glazen water, en het was aandoenlijk zoals de wurmen daar gretig in beten en het opslokten, terwijl de soldaten hen al weer wegdroegen in hun armen. En de ouderen, gehoorzaam, kwamen in rijen van twee aan twee door het gedrang, ieder met een dekentje over de arm.

Een heer kwam zeggen, dat in 's-Hertogenbosch nog ruimte was voor 2000 vluchtelingen en dat voor ieder een warm maal eten wachtte. Inderhaast werd een extra trein daarheen gevormd. Inmiddels werden zieken doorgedragen op brancards, en het bezinksel van zo een grote stad scheen nu wel meegekomen, zo gruwzaam haveloos waren die stoeten in lompen.

Ze schreeuwden nog telkens weer de herinnering uit van de visioenen bij hun vlucht uit de stad. Daar was geen waar meer van verbeelding te schiften, en ik herhaal u enkel wat ik optekende, telkens hetzelfde weer uit verschillende monden.

“Vliegtuigen wierpen hun bommen, een Zeppelin goot een naar nafta riekend brandend vocht uit. De granaten floten door de lucht en staken de overgoten gebouwen ontploffend in lichterlaaie.

“Het waren allemaal granaten van een sterk brandstichtend vermogen, want waar ze vielen, laaiden aanstonds de vlammen uit. Doden en gewonden lagen in de straten. Berchem stond geheel in brand, het zuiden der stad is één vuurzee. De schipbrug over de Schelde is kapot geschoten. En om 12 uur vanmiddag ging de politie huis aan huis om de laatste mensen de stad uit te drijven, in een onbeschrijflijke paniek.”

Terneuzen, 8 oktober. Nog de hele nacht en een deel van de dag was hier het kanongebulder uit Antwerpen waar te nemen. Dit werd, naar vluchtelingen beweren, nog alleen door Engelse troepen verdedigd, die heden nog steeds daarheen werden vervoerd. De Belgen zouden

gisteravond de brug te Temse hebben doen springen, vanmorgen die te Wetteren. Vannacht zou de uittocht uit Antwerpen van het Belgische leger begonnen zijn. De koning is te Zelzate, de Belgische troepen passeren daar nog steeds westwaarts, andere troepen gaan zuidoostwaarts.

Met sleepboten en rijnschepen komen nog steeds veel vluchtelingen aan.

Brussel, 8 oktober. Ingevolge artikel 26 van de Haagse conventie nopens de wetten van de oorlog te land, heeft de generaal van Beseler, de bevelhebber van het Duitse bezettingsleger, door bemiddeling van te Brussel geaccrediteerde vertegenwoordigers van onzijdige staten, gisterennamiddag de overheid van Antwerpen in kennis gesteld van de op handen zijnde beschieting der stad.

De beschieting is te middernacht begonnen.

Oostende, 8 oktober. De bewoners van het zuidelijk deel van Antwerpen hebben de stad verlaten om zich aan de uitwerking van het bombardement te onttrekken.

Er heerst hier grote levendigheid door de aankomst der gewonden.

Het beleg van Antwerpen.

Men seinde ons gisteravond om kwart voor acht uit Bergen-op-Zoom:

Ik ben juist met een auto uit Antwerpen terug. Het is er een vreselijke toestand. Vannacht om 12 uur is de beschieting van de stad begonnen. Reeds 's morgens had de aankondiging in de bladen gestaan: de stad zou beschoten worden. Dat had aanstonds een

grote uittocht ten gevolge. Velen geloofden echter nog niet dat het mogelijk was. Maar om 12 uur 's nachts vielen de eerste granaten.

Dadelijk ontstond er op verschillende plaatsen brand. Vooral in de wijk bij het station Zuid en in Berchem werd zware schade aangericht. Heel de nacht regende het projectielen, soms meer dan 20 in de minuut.

De bevolking vluchtte in de kelders. Maar toch werden velen verrast en verscheidene werden er gedood of gewond. Hun aantal is bij benadering niet op te geven. Bij het station Zuid werden vele huizen geheel vernield. Het hippodroom is afgebrand. Het gerechtsgebouw en het museum zijn zwaar beschadigd.

Vanochtend was er in de stad een ware paniek. Bij tienduizenden verlieten de mensen de stad, meest in de richting van ons land. De meeste winkels waren dicht, de hotels liepen leeg. En aldoor zag men door de stad gewonde Belgische en Engelse soldaten vervoeren.

Vanochtend om half tien werd de burgerwacht ontwapend. Vele manschappen namen als vrijwilliger bij het leger dienst. De Belgische troepen, die ten westen van de Schelde hadden gestaan, schenen teruggeslagen te zijn. Althans kwamen ze snel over de brug en in boten over de rivier de stad binnen. Vanochtend kwamen nieuwe Engelse troepen uit Oostende, over Gent en Sint-Niklaas, in Antwerpen. Zij gingen aanstonds de voornaamste stellingen buiten de stad bezetten. Ook werd er aldoor Engels en Frans geschut aangevoerd. De binnenste fortelinie zou, gelijk een proclamatie zegt, tot het uiterste worden verdedigd.

Buiten Antwerpen, op de weg in de richting van Nederland, was het een uittocht van mensen, hele karavanen, tienduizenden mensen bewegen er zich voort.

Men schrijft ons uit Vlaanderen, woensdagochtend:

Het plotseling met grote kracht aangepakte beleg van Antwerpen en de woedende pogingen der Duitsers om de Schelde over te trekken en daardoor de verbindingen tussen de Belgische zeekust en de belegerde vesting af te snijden, hebben hier de oorlogstoestand ineens zeer acuut gemaakt en doen een zeer snelle oplossing verwachten.

Omtrent de gevechten op de Scheldelinie bij Schoonaarde, waarvan het kanongebulder de ganse nacht en in de vroege morgen te Gent zelfs duidelijk hoorbaar was, verluidt alleen dat er met verbittering gevochten wordt, zonder dat op dit ogenblik de Duitsers hun doel bereikt hebben. Een vooruitgeschoven patrouille werd gisteren tot bij Wetteren gezien en daar door de Belgen vernietigd; Aalst schijnt nog maar zwak door de Duitsers bezet te zijn. Het spreekt vanzelf dat honderden vluchtelingen uit de dorpen, waar de strijd woedt, te Gent en elders zijn aangekomen; hun woonsteden hebben hevig van het kanonvuur te lijden. Wichelen bijvoorbeeld is zwaar door de beschieting geteisterd; Lede en Impe zijn in Belgische handen.

Te Schoonaarde is de grote chemische fabriek door de Belgen wegens strategische redenen in de as gelegd.

Te Gent is de stemming natuurlijk zeer opgewonden, nu de strijd zo vlakbij aan de gang is en razende auto's en talrijke vliegtuigen de aandacht der bevolking de hele morgen reeds in gestadige spanning houden. De dagbladen worden verslonden en allen ondervragen elkaar op straat.

De Antwerpse bladen, die waarschijnlijk vandaag voor het laatst in de provincie verspreid werden, geven enig nieuws over de stelling.

Het is nog steeds de Nete-linie, die het toneel van de strijd is. De burgerij der stad, door het officiële bericht van gisterenavond ervan overtuigd dat de toestand ernstig en het bombardement op handen is, schijnt zich zeer koelbloedig te gedragen; het zijn hoofdzakelijk vrouwen en kinderen, die van de gelegenheid om te vertrekken gebruik maken. Walem is vrijdag in de loop van de namiddag verlaten, nadat de bevelhebber het fort in de lucht had laten springen. Van de 600 man garnizoen, kwamen er 450 terug. Voor St-Katelijne-Waver zijn deze cijfers 300 op de 350 man garnizoen. Koningshooikt is eveneens vrijdagmiddag, om 1 uur, verlaten nadat grote Duitse kanonnen de koepel vernield hadden; het overschot is onbruikbaar. Het garnizoen heeft zich terug kunnen trekken.

Gisteren was het artilleriegevecht hevig tussen Waarloos en Lier, de Duitsers leden zware verliezen zonder voordeel te behalen. Tot nu toe is hun bres van geen groot nut geweest.

Van West-Vlaanderen weinig nieuws; behalve dat de Duitsers de spoorverbinding tussen Gent en Kortrijk verbroken hebben en hun patrouilles gezien zijn in de hele buurt tussen Rijsel en Kortrijk.

Dicht bij de Nederlandse grens is gistermorgen een Zeppelin gezien. Deze is echter niet tot Antwerpen kunnen komen, daar hij van alle kanten beschoten werd.

Een ooggetuige deelt ons mee dat het luchtschip neergeschoten zou zijn.

Over het vertrek van koning Albert en koningin Elisabeth naar Oostende seint de Antwerpse correspondent van de Tijd:

Men heeft hen overtuigd, dat het nutteloos en voor het land rampzalig ware zo zij langer bleven.

Mocht de koning worden getroffen of krijgsgevangen worden genomen, dan ware dit erger voor de onafhankelijkheid van België en voor het weerstandsvermogen van het leger in West-Vlaanderen, dan wanneer Antwerpen zelf valt.

Toen de grijze auto met de koning en de koningin zich moeizaam tussen de dichte menigte bewoog, werd de vorst nog geestdriftig toegejuicht, trots alle angst en ellende.

Van andere zijde verluidd, dat koning Albert gisterochtend om 9 uur te Zelzate (vlak bij de Nederlandse grens, ten zuiden van Sas van Gent) is aangekomen.

De militaire medewerker van de Times, die erop wijst, dat de strijd tussen de Duitsers en de bondgenoten gevoerd wordt op 70 mijl afstand van Antwerpen, vertrouwt dat het Antwerpse garnizoen een uitval uit de stad zal doen en zal trachten de belegeraars te overweldigen en hun geschut te vernietigen. Hij acht het waarschijnlijk dat de Duitsers voor Antwerpen gevaarlijk zwak zijn en dat nu voor de Belgen het ogenblik is gekomen om hun laatste en meest grootse poging te doen om zich te wreken.

Elders in hetzelfde nummer van het blad, in een telegram uit Antwerpen wordt de sterkte van de Duitse troepen op 125.000 man geschat, die wel voorzien zijn van zwaar belegeringsgeschut, waaronder enkele stukken van 28 cm en waarschijnlijk een van 42 cm, waarvan echter een spaarzaam gebruik wordt gemaakt.

Aan het telegram door het Nieuws van de Dag ontvangen, ontlene wij nog:

“Het is de Engelsen ernst Antwerpen te behouden. In de binnenste fortelinie werd het zware scheepsgeschut opgesteld en van daar uit een onafgebroken bombardement op de Duitse stellingen begonnen.

Het oppercommando over de troepen werd in Engelse handen gegeven en Belgen en Britten streden gezamenlijk de strijd tegen een overmachtige vijand. Was aanvankelijk alleen de aanval door de Duitsers gedaan op de bres in de fortelinie, maandag werd die met grote hevigheid met flankuitbreiding ondernomen en op de overgangen over de Nete bij Lier en op de forten bij Puurs. Oorspronkelijk wisten de Duitsers door te breken tussen Boom en Puurs, doch de Engelse versterkingen, welke over Rupelmonde snel oprukten, kwamen hun strijdmakkers te hulp, en bloedig werd de aanval afgeslagen, waarbij de bajonet de beslissing bracht en honderden en honderden vielen.

De Belgen hadden alle bruggen over de Nete en de Rupel opgeblazen, maar toen dinsdag de Duitsers Lier en Puurs weer met ongewone heftigheid aanvielen, konden de verdedigers niet voorkomen, dat de Duitsers bij Boom over te Nete en de Rupel wisten te komen. Onder dekking van een vreselijk geschutvuur zwommen Duitse pontoniers de Nete over, het werk van twee kanten aanvallend; zo slaagden de Duitsers er in een pontonbrug te slaan, waarover ze hun mannen en hun zwaar geschut konden transporteren. Terwijl de aanvallen op Lier en Puurs onverflauwd doorgingen en nog doorgaan, werd het zware belegeringsgeschut opgesteld en het bombardement aangekondigd.

“Om 12 uur gisternacht werd de bedreiging uitgevoerd. De hele plattelandsbevolking uit de sector noordelijk van de Nete vluchtte naar Antwerpen, dat men veilig dacht. Duizenden stadsbewoners vluchtten aan de andere zijde er uit, naar ons land, maar de stad bleef overvol met mensen.

“Toen het bombardement begon, is de bevolking, die bevend afwachtte, uit de stad of in de kelders gevlucht. De treinen konden zo gauw niet weg, want de Zuidstatie was al gauw in brand geschoten

en ook van de Middenstatie vertrokken geen treinen meer. Alleen door het Land van Waas, naar Essen en Roosendaal kon men gaan, doch er was gebrek aan materieel gekomen, daar alles voor troepenbewegingen werd gebruikt.

“Een artillerieduel ontstond. De Engelse snelvuurkanonnen sloegen regelmatig hun vier achtereenvolgende slagen uit de tweede linie en bij Boom antwoordde het Duitse snelvuurgeschut met vijf snelle slagen. De Duitse granaten sloegen in het zuidelijke gedeelte van de stad en vooral ook in het voorstadsje Berchem en de Zurenborgwijk. Die gedeelten leden erg. Telkens kwam fluitend een granaat er op af en dan sprong met een helse klap het moordwerktuig uiteen. Of er veel doden vielen, of de schade groot was, of de gebouwen met rood-witte vlaggen gespaard bleven, weet ik niet.

“Was tot één uur ‘s nachts slechts het zuidelijk gedeelte van de stad geteisterd, daarna vlogen de granaten ook over het oostelijk en noordoostelijk deel van Antwerpen. Het verdragende geschut slingerde zijn dodelijke projectielen zelfs tot over de stad. Er stond in het noordoostelijk deel een trein klaar, die spoorwegpersoneel, als de nood drong, naar Nederland zou voeren. Die trein zou ‘s nachts om één uur reeds vertrekken, maar pas na drieën durfde men de reis ondernemen, en de reizigers hoorden twee uur lang het angstaanjagende geluid van de projectielen om en over zich heen.

“Om 8 uur kwam die trein in Roosendaal aan en de mensen geloofden een hel te zijn ontvlucht. De enorme troepenmassa’s der Duitsers schijnen alles er op gezet te hebben, Antwerpen in hun bezit te krijgen. De Belgen en de Britten zetten er van hun kant alles op, om de stad te behouden. Men strijdt met ongekende dapperheid, zonder aan wijken te denken. En het feit, dat de Britten bij de verdediging van de vesting de leiding hebben en steeds versterkingen

aanvoeren wijst er op dat Engeland tot het laatste zal trachten, niet “het pistool op de borst” te krijgen.”

Uit Aken seint men aan de Tijd:

De belegeraar van Antwerpen, generaal von Beseler, is een uiterst bekwaam krijgskundige, die reeds 64 jaar oud is. Hij werd in 1850 geboren, bracht zijn jeugd te Berlijn door en trad op 18-jarige leeftijd in het leger. Hij maakte twee jaar later de veldtocht van 1870 mee en ontving toen het IJzeren Kruis. Hij nam deel aan het beleg van Metz en Parijs.

Na de oorlog werd hij leraar aan de militaire academie en later zag hij zich in de generale staf opgenomen. Hij is in 1893 afdelingschef geworden in het ministerie van Oorlog. In september 1904 werd hij benoemd tot chef van het ingenieurs- en pionierskorps en tot generaal-inspecteur der vestingen. Vooral op het gebied van vestingbouw is hij een deskundige, en vandaar waarschijnlijk, dat hem het beleg van Antwerpen is toevertrouwd.

In 1907 werd hij tot generaal benoemd en in 1909 was hij opperscheidsrechter bij de grote manoeuvres. In 1912 werd hij op non-activiteit gesteld. Maar, evenals von Hindenburg, bood hij bij het uitbreken van de oorlog zijn diensten weer aan het vaderland aan.

Van de Brabantse grens.

Roosendaal, 8 oktober.

“Nu moeten ze allemaal uit Antwerpen weg, allemaal omdat ze de boel gaan kapot schieten. De granaten fluiten over de stad en hebben het hier en ginder al in brand gezet.” Zo roepen de vluchtelingen, huilend uit de portiertjes, u toe met bevende monden, nu werkelijk als het wild voor de jagers, in doodsangst voor de Duits. “Awel, wat

zult ge doen als ge de Duits tegenkomt?" vraagt een moeder met een verwilderde lach aan een aardige blonde tweeling. En gedwee, of het een spelletje is, heffen het jongetje en het meisje van zo een jaar of drie, schat ik, beide armpjes met de gespreide handjes omhoog. Doodsangst voor de Duits. Ik zag een Belgische machinist, zijn gezicht nog zwart, zijn handen nog glimmend van olie. Maar het scheen of hij niet recht meer bij zinnen was. Op een enkele locomotief was hij met wat mannetjes naar Borgerhout gezonden om de spoorweg te herstellen, die een granaat had vernield. Maar nauwelijks had de vijand die machine gezien, of ze hadden er hun salvo's op afgevuurd, en hij had maar aldoor gebogen de kogels over de kop gehoord.

En een broeder kwam er aan, van het gesticht te Tessenderlo in de Kempen, waar 300 kinderen werden verpleegd. Hij kwam om onderkomst voor die hele bevolking te zoeken, want, zegde hij, ze hadden een gewonde Duitse officier verpleegd, die gestorven was. En toen waren de Duitsers gekomen en die hadden gezegd dat hun officier was vermoord, en ze hadden het gesticht in brand gestoken. De arme stumpers. Ze waren wel eerst weggevoerd mogen worden, maar waar moesten ze er in die jammerlijke volksstreek mee heen?

Zij zullen hun plaatsen vinden. "Ge zult allemaal uw onderdak krijgen, uw leger, en uw verzorging. Want hier is het nog vrede ...:" hoor je de soldaten troostend tot de verbijsterde mensen zeggen. En goedig over de oudjes heen gebogen, en op iedere arm een wicht, terwijl de makkers zwaar hun povere bezittingen torsen, helpen ze hen steeds maar weer voort, de jonge kerels, niets minder hartelijk dan of het hun eigen moeders, hun eigen onnozele wurmen waren. "En geen centen aannemen, jongens", spreekt met toch een week timbre in zijn barre huzarenstem een cavalerieluitenant hen toe. "Want ze zijn nog armer dan wij."

En die echt gemoedelijk Brabantse gastvrijheid dan? Roosendaal, ongelogen, is zo vol als een tonnetje haring. Maar daar zijn er vannacht verscheidene geweest, onder allerlei standen, die zelf maar op een stoel wat zijn blijven dutten, omdat ze de afgetobde kinderen, de verwezen oude mensen zo onder de arm van het station mee hebben genomen, en warmpjes in hun eigen bedden hebben gelegd. De beambten van het spoor, de douane, van hoog tot laag, hoevelen hebben er niet gezegd: "Ik zal je wel effen bij moeder thuis brengen. We hebben toch nachtdienst, dus je kan gerust onder mijn dekens kruipen." En die families dan, groot of klein behuisd, waar ze nu met hun twintigen, hun dertigen aan het middagmaal zitten, en het beste is immers niet goed genoeg voor de wildvreemde gasten. Waar plaats is voor drie, eten voor drie, daar is er ook nog voor zes. Hoe vaak heb ik het in allerlei variaties al horen zeggen. En als het in Nederland dan opdraakt? vragen er bezorgd. Wel, hoorde ik het antwoord, dan zal Engeland voor ons toch wel wat meer in de schepen door laten gaan.

Nu houdt alle redeneren op. Nu spreekt alleen de ontroering en het hartgrondig medelijden. Denk hier toch eens aan: uw huis beschoten door de ontploffende granaten en in brand geschoten, naar het loutere toeval van het blinde noodlot. En dat ge alles moet overlaten, uw hele vertrouwelijke omgeving, uw veilige woning, in de atmosfeer van gezelligheid en rust, met alles waaraan ge gehecht zijt. Uw veilige nest, met zijn herinneringen, uw hele doen van alle dag binnen de vertrouwelijke wanden, waar de portretten aanhangen, de schilderijen misschien. Waar de boekenkast staat, moeders linnenkast, de speelkast van de kinderen. En uw werkplaats, uw studeervertrek, het aardig zolderkamertje, waar je sliep. Uw winkel, uw kantoor, uw atelier, en, och arme, de doodzieken, in de hospitalen, die niet vervoerd kunnen worden. Alles overgelaten aan het duivels geweld der granaten.

Weg, weg, dat gedrang, die paniek bij de bestorming van treinen en boten, daar in de gebombardeerde stad. En dan eindelijk: waarheen? ... Waar vluchten we heen? Waar moeten we blijven? Als ze aankomen, voort doemen in eindeloze drommen en horden, in karavanen van een plots voortgejaagde volksverhuizing, dan vragen ze het u met smekende ogen, ook grote kerels, ook mensen van aanzien, met tranen langs de bleke wangen.

Ja, waarheen? Aan het station hier heeft men nu sedert vanmiddag orde gesteld op de vlucht. Dat ging daar niet langer, dat voortdurende dringen, dat zitten en hangen in de ontredde zalen, heel de nacht door. Die weifelmoedigheid, dat wanhopende maar bij de pakken neer gaan zitten. Want hoeveel extra treinen er ook liepen, het gaf nooit meer ruimte, meer lucht, niettegenstaande het ordelijke helpen van al die soldaten, die hulpvaardige handen, terwijl controle, visitatie, verplichting van kaartjes toch alles wel noodgedwongen door de vingers gezien werd.

Nu komen de treinen vluchtelingen binnen aan het eerste perron, allemaal onafzienbare treinen van zo'n 40 wagens achtereen. En vier aan vier coupés tegelijk lopen leeg. Meteen worden de mensen naar buiten geleid. En inmiddels worden die bergen van verhuisboelen zoveel mogelijk behandeld.

Naar buiten, de straat op. Het zachte weer is gelukkig mee. En dan maar wachten op hun beurt. Maar zodoende is het stationsplein, is de weg langs de sporen, zijn de groene berm van die dijk een krioelend bevolkt zigeunerkamp gelijk. Daar staan ze nu, staan ze zonder te weten, doodvermoeid, de verschrikking nog op het wezen. Die overhuifde groene ambulancewagens met rode kruisen wachten er mee, bespannen en wel met de paardjes; brancards, een hele reeks. Want de zieken, de lammen en gebrekkigen zijn toch ook niet achter kunnen blijven. En de wonderlijkste oubollige karretjes uit het

achterland rijden binnen in dat kamp, en lossen veel volk, van allerhande slag en stand, maar vooral telkens weer nonnen, weer monniken te midden van het boerenvolk, van boerinetjes met hun kerkenmutsen, van de meest havelozen uit de sloppen, van hele kudden arme joden, joodse priesters met hun lange baarden, van kermisvolk en toch nog geblankette “meisjes van plezier”. Och arme!

Maar om de hoofdingang vormen de soldaten een dicht kordon, en ze moeten wel onvermurwbaar zijn voor bidden en smeken, voor het vleiendste lachen van de liefste ogen. Elk op zijn beurt! In groepen binnen in de vestibule, en kaartjes nemen. Voor zover dat dan gaat, want de strengste Cerberus wordt nu week als een lam voor een paar bevend uitgestrekte lege handen.

Maar voor wie daar wachtend staan, voor die duizenden van elke leeftijd, voor die zwangere vrouwen, die bloedarme schepseltjes, die oude mensen met de donkere oogleden dicht van vermoeidheid, duurt het eindeloos lang. Doch ook zijn er die weer bijkomen in de buitenlucht, die voelen zich veilig. Dan komen de Vlaamse tongen weer los, en ze klappen, ze klappen, zelfs nog maar voort als ze gretig happen in hun dikke boterhammen. Want, ja zeker, de natuur is sterker dan de leer, vooral in ramp en tegenspoed. En nu, nu is het al de duivel toch snedig Vlaams wat je van de Belgen hoort. Nu hebben ook zelfs verscheidene dames hun deftigheid vergeten.

Daar is niets tegen bestand. Niets bestand tegen het zielige van een jongetje, dat maar schreit, omdat ze hun hondje hebben achtergelaten. Terwijl zo verscheidene poezele madammeke haar bijoutjes en haar loulou als de dierbaarste schatten in hun mof hebben meegenomen.

En eindelijk, de verlossing. Mogen ze erin, mogen ze er door, trappen op, trappen af, naar het tweede Perron, waar in een eindeloos

perspectief van lange wagens weer zo'n extra trein klaar staat voor Rotterdam. "Brood, brood," roepen de soldaatjes langs de portieren met hun mandjes vol gesmeerde boterhammen. En daarachter de emmers water en de toegereikte glazen. Dan, voor zo een stugge hap, voor zo'n paar klokkende slokken "hoe zal ik u danken?" vraagt, week dankbaar een bleek mevrouwtje. En even schiet haar zo innig zwakke gezichtje voor in een niet meer te verbijten snik, terwijl ze fluistert: "als mijn man er maar bij was ... hij is weg."

Ik ontmoette ook aan het station ... ja, wat ontmoette ik deze laatste 24 uur hier niet, wat in geen boeken zou zijn te beschrijven? Maar nu dan eens een goede verrassing. Een heer met twee dames uit Rotterdam. Die hadden gelezen van de nood onder die 3000 vluchtelingen in de quarantainestallen van Essen. Vanmorgen waren ze er meteen maar heen gespoord met balen rijst, stapels kleren en geld. Maar nog waren hun ogen rood van wat ze daar aan nooit, nooit te vergeten ellende hadden aanschouwd.

Ja, ja, want het is hier nu zo, dat je dankbaar bent als je weer eens even thuiskomt in dat altijd gezellige hotel De Zwaan aan de Markt, en je hebt er de rust van je kamer, fris water om je te wassen en een proper bed. Dankbaar voor de goede zorgen, en vooral ook, eerlijk gezegd, voor de nog altijd smakelijk bereide kost, met nu en dan nog een glas goede wijn, zo waarachtig! Want ik bezweer u, tegen dit leed van de oorlogsgruwel is geen mens bestand.

Men meldt ons uit Eindhoven:

Bijna alle inwoners van Achel en Neerpelt zijn naar Valkenswaard gevlucht, ook de burgemeester van Achel, graaf de Cornet, is daar.

Alle ambtenaren zijn gevlucht, behalve de Achelse stationschef, die Hollands ambtenaar der Nederlandse Staatsspoor is.

Vlak bij onze grens hebben de Duitsers voeling gekregen met enkele groepjes Belgische soldaten. Een honderdtal vrijwilligers, onder generaal de Schepper, die geheel van de hoofdtroepen waren afgesneden, bevindt zich thans in de Achelse Kluis. Verwacht wordt, dat de generaal zich zal laten interneren.

Hamont staat in brand.

Van de Limburgse grens.

Men meldt ons uit Maastricht:

De burgemeester van Bilzen, de heer Houben, en enige gemeenteraadsleden zijn hier aangekomen. De burgemeester is voorwaardelijk in vrijheid gesteld. De gemeenteraadsleden zullen hier met hun burgemeester vergaderen over de oorlogsschatting van 100.000 frank, die door de Duitsers van Bilzen geëist wordt.

Men meldt ons uit Roermond van 8 dezer:

De Duitsers hebben gisteren Maaseik verlaten, ze zijn in de richting Antwerpen getrokken. De rust is in deze stad teruggekeerd. De bewoners hebben niet de minste last van de Duitsers ondervonden; de soldaten gedroegen zich zeer hoffelijk.

De naar hier gevluchte bewoners keren zoetjesaan naar hun haardsteden te Maaseik, Kessenich, Ophoven, Geistingen, Aldeneik en Molenbeersel terug.

Voor sommigen levert deze terugkeer evenwel grote moeilijkheid op. Enige boeren hebben namelijk bij het verschijnen der Duitse soldaten hun paarden, koeien, varkens en schapen bij families op Nederlands

grondgebied inderhaast in veiligheid gebracht; zelfs het nodige veevoeder werd meegenomen.

De meest zonderlinge gevallen hebben zich voorgedaan bij de mensen, die in allerijl de vlucht namen. Velen hunner ontliepen hun woning zonder iets mee te nemen, slechts gedeeltelijk gekleed, anderen hadden een gedeelte van hun have en goed op een kinder- of kruiwagen geladen. Er zijn vluchtelingen gezien, die, hun kalmtel verloren hebbend, zonder omzien voorthouden, met een pook, een pot enzomeer.

Van de Zeeuwse grens.

Gistermiddag zijn te Bath 24 gewonde Belgische soldaten door de bemanning van Hr. Ms. Brinlo geïnterneerd. Ze zijn te Bath aan de wal gebracht en tijdelijk in het R.K. klooster opgenomen.

Aan de Eindhovense Courant wordt omtrent de beschieting van Lanaken nog gemeld dat de kapelaan Hamers, geboortig van Tilburg, zich juist in de biechtstoel bevond, toen een bom in de sacristie terecht kwam, welke veel schade, vooral aan de beelden, heeft aangericht. De kapelaan heeft zich door de vlucht naar Nederland kunnen redden. Zijn huis, en ook dat van een andere kapelaan is afgebrand. Van de ingezetenen is er een gedood en een gewond. De Duitse verliezen zijn onbekend.

Gisteren is te Maaseik Duitse infanterie en cavalerie aangekomen. De burgemeester der plaats is gevangen genomen. Honderden bewoners vluchtten naar Nederland.

De Kölnische Volkszeitung verneemt van een Duits officier uit Waver, ten noordoosten van Mechelen:

“De schone, grote door ons uitdrukkelijk op bevel van de commandant van de zware artillerie bij de aanval gespaarde kerk van deze plaats, is, gelijk ook het grote, met het Rode Kruis voorziene Ursulinenklooster door de Belgen roekeloos in brand geschoten zodra de plaats in ons bezit kwam”

Gelijk men weet, is van Belgische zijde zelf gemeld, dat de kerktorens zijn vernield, maar dat het geschiedde uit militaire overwegingen, namelijk om de Duitsers te beletten ze als uitkijk te gebruiken, of om voor het Belgische geschut vrij baan te maken.

Vandaag hebben vele Antwerpenaren per schip hun geteisterde stad verlaten. De stoomschepen prinses Marie José, Comtesse de Flandre en Belgique zijn vol vluchtelingen Vlissingen gepasseerd, op weg naar Zeebrugge. De Leopold II en de Princesse Henriette, eveneens vol vluchtelingen, passeerden Vlissingen met bestemming naar Oostende.

Rotterdam. Belgische vluchtelingen.

Hedenmiddag omstreeks half drie is de tweede extra trein met Belgische vluchtelingen uit Roosendaal aan het station Delftse Poort alhier aangekomen. Het was een trein van 27 rijtuigen, alle geheel bezet en samen op zijn minst 1000 vluchtelingen brengend. Een paar honderd verlieten aan dit station de trein, de overigen gingen met dezelfde trein naar het Maasstation door. In de wachtkamers daar en in de loodsen van de Holland-Amerika-lijn zijn nu een 1800 vluchtelingen bijeen.

Er is hun daar voedsel uitgereikt. Allen gaan naar de Wilhelminakade in de loodsen van de Holland-Amerika-lijn daar en in het Uraniumhotel aan de Maashaven, dat voor 2000 mensen plaats heeft.

Vrijdag 9/10/1914 - avondeditie

De Schelde en het Rode Kruis.

Het Engelse gezantschap heeft aan De Telegraaf medegedeeld, dat de Engelse regering de toestemming gevraagd heeft om hospitaalschepen onder de Rode Kruisvlag naar Antwerpen te zenden, om daar gewonden te halen.

Dit verzoek heeft onze regering onmiddellijk ingewilligd.

Uit Vlissingen meldt men ons:

Op de rede hier ligt thans het Engelse ambulance-schip China N° 6, hedenmorgen hier van Sheerness aangekomen, dat met het oog op de toestand te Antwerpen voorlopig hier blijft. Gewonden kunnen dan per sleepboot naar hier worden gebracht.

Belgische vluchtelingen.

Hedenmorgen zijn te Breda weer 470 vluchtelingen aangekomen. Thans zijn er daar ongeveer 8000 gevestigd.

In Den Bos zijn gisterenavond, in de loop van de nacht en hedenochtend ongeveer 4000 vluchtelingen aangekomen.

Tehuis voor Belgische kinderen.

De Vereniging Tehuis voor Belgische kinderen, gevestigd te Amsterdam, deelt ons mee:

Ten gevolge van de verrassend snelle ontwikkeling van de oorlogsgebeurtenissen in en om Antwerpen, gevolgd door de zeer

begrijpelijke desorganisatie van rijks- en plaatselijk bestuur, is de geregelde toezending van oorlogswezen en onverzorgde kinderen door een aldaar gevestigd officieel comité aan onze vereniging tijdelijk gestaakt, zodat het bestuur in de eerste tijd niet voldoen kan aan de vele aanvragen om Belgische kinderen. Het verzoekt dus allen, die zo edelmoedig en menslievend waren deze een tehuis aan te bieden, met deze feiten rekening te willen houden en geduld te oefenen.

Moge het dan voor allen een grote teleurstelling zijn, uit een moreel oogpunt is het een verblijdend feit, dat ouders zich in deze omstandigheden niet van hun kinderen willen ontdoen.

Onze vereniging neemt gaarne alle onverzorgde kinderen onder haar bescherming en verzoekt daarom beleefd verenigingen of particulieren zich tot haar te wenden.

Rotterdam. Belgische vluchtelingen.

De voortdurend grote stroom van Belgische vluchtelingen naar onze stad wordt thans gedeeltelijk afgeleid naar andere gemeenten.

Zo zijn vanmorgen vroeg de 100 uitgewekenen, die de nacht in de garderobe van de Doele hebben doorgebracht, naar Ede vertrokken.

Een lange trein, waarin 1200 vluchtelingen plaats vonden, die eergisterennacht en gisteren in de loodsen van de Holland-Amerika-lijn en in het Uraniumhotel waren gehuisvest, bracht deze naar Schiedam, Den Haag en Amsterdam

In de loop van de dag zouden er nog meer vluchtelingen uit de loodsen van de H. A. lijn en het Uraniumhotel naar elders vertrekken. Van de 1360 uitgewekenen die in genoemde loodsen waren

ondergebracht, waren er tegen twaalfen nog ongeveer 900 over en hedenmiddag zou er nog een transport vertrekken.

In het Uraniumhotel, dat ruim 1400 ongelukkige Antwerpenaren had opgenomen, waren er om half een nog 700.

Ook de vluchtelingen, die gisterennacht in de grote zaal van de Sint-Jozefsgezellenvereniging en in het Circus aan het Stationsplein zijn opgenomen, zijn hedenmiddag met nog een aantal andere uitgewekenen per extra trein vertrokken in de richting Arnhem.

Een klein deel van de zwervelingen, die in de Sint-Jozefsgezellenvereniging de nacht hebben doorgebracht, zijn vanmorgen door particulieren alhier meegenomen, bij wie ze kosteloos huisvesting kreeg. Ook in het Circus hebben zich vele stadgenoten aangemeld, bereid om een of meer vluchtelingen tijdelijk onderdak te verschaffen.

Om half negen hedenmorgen liep weer een buitengewoon lange extra trein met vluchtelingen, 21 wagens, het station Delftse Poort binnen. Er werd toen bevel gegeven, dat deze trein over de Centuurbaan naar het Maasstation zou doorrijden.

Daar te 9 uur 40 aangekomen, vonden de honderden tobberds, de dames van het stationswerk, van de R. K. Internationale vereniging tot bescherming van jonge meisjes, padvindsters, de manschappen van de vrijwillige landweer Rotterdam II van het korps Koninklijke Scherpschutters gereed, om hen te spijzigen.

Een deel van de uitgewekenen verliet de trein en werd in de derde klasse wachtkamer overvloedig van brood en melk voorzien, een ander deel kreeg deze voeding in de coupés.

Geen dezer vluchtelingen bleef hier. Nadat allen gespijzgd waren, vertrok deze extra trein ruim half twaalf in de richting van Groningen.

De stad Zierikzee, van de firma J. en A. van der Schuijt, kosteloos ter beschikking gesteld, is hedennamiddag half een hier aangekomen. Ze werd opgewacht door de heer Arthur Driebeek, tal van damescomitéleden, hoofdbestuurders van het Rode Kruis, de garnizoenscommandant, generaal Onnes, de luitenant plaatselijk adjudant, Jhr. Borlier, notaris Brands uit Amsterdam, generaal-majoor A. Quanjer, overste Nord, majoor Wilkens en vele anderen. Er was ook een brancard van het Rode Kruis aanwezig.

Aan boord waren ongeveer 400 personen, voor het merendeel behorende tot de gegoede stand.

Een zwaargewond Belgisch officier, die met de Stad Zierikzee verwacht werd, is niet meegekomen. Hij is te Wemeldinge achtergebleven.

Aan boord waren ook 19 nonnen van de zusters van Maria Betecom te Aarschot en 21 van de Presentatie van Boom bij Antwerpen; onder hen waren er van ruim 80 jaar. Eerstgenoemde zusters zijn in het St. Franciscusgasthuis op de Schiekade opgenomen, de anderen, van wie er een ernstig aan een been gekwetst was, in het Sint Antoniusgesticht op de Binnenweg.

Ontroering greep allen aan, toen de vluchtelingen aan de Oosterkade aan wal stapten. Velen hadden tranen in de ogen en konden van aandoening geen woord uiten.

Aan boord hebben de vluchtelingen 5000 frank ingezameld, welke som bij aankomst ter beschikking is gesteld van notaris Brands uit Amsterdam. Het zal uitsluitend besteed worden ten bate van de Belgische vluchtelingen. Vol lof was men over kapitein J. van Slooten,

de kapitein van de Stad Zierikzee, over de hofmeester en zijn vrouw en het verdere personeel van de stoomboot.

Kinderen heeft de stoomboot, tegen de verwachting in, niet meegebracht.

Te 1 uur gisternamiddag is de Stad Zierikzee van Antwerpen vertrokken, het was de laatste stoomboot. Te voren had men nog een boot met 300 kinderen zien vertrekken, waarheen wist men niet.

Bij het vertrek van Antwerpen was er een ogenblik van paniek, toen de boot van de wal ging. Een paar mensen sprongen nog van de wal op de boot, anderen zijn te water geraakt en vermoedelijk verdronken. Op het ogenblik van vertrek vielen de bommen rechts en links en sloegen een brug stuk, die 100 m verder lag. Aan de wal bleven mensen staan met de handen omhoog, zinneloos heen en weer lopend van angst. Een vrouw, die onderweg bevallen is, is hier naar het ziekenhuis gebracht.

Ook hedennamiddag zijn hier nog vele Belgische vluchtelingen aangekomen. Telkens weer lange treinen vol vluchtelingen. Aan de stations van aankomst worden zij opgewacht door een grote schare van helpsters en helpers, die brood en melk uitreiken.

Vele vluchtelingen vertonen stukken van bommen en kogels, die zij in het belegerde Antwerpen hebben opgehaald.

Een trein met 1000 vluchtelingen kwam om 12 uur aan het station Delftse Poort aan: een trein met 1500 vluchtelingen, die te half twee aan hetzelfde station aankwam, is naar het Maasstation doorgezonden. Van laatstgenoemd station vertrokken te 11 uur 30 en 11uur 45 treinen met 1100 vluchtelingen elk naar Groningen, en te 12 uur 36 ging er van dit station een met 800 naar Arnhem.

Alle vluchtelingen worden op staatskosten naar verschillende plaatsen in ons land vervoerd.

Naar ons van verschillende zijden verzekerd werd door leden van comités, moeten zich reeds een half miljoen vluchtelingen in ons land bevinden.

Op het perron aan het station Delftse Poort zijn allerlei mededelingen aangeplakt, als: madame Monnoiem zoekt haar man, mr. De Winter uw zoon is te Breda bij zijn grootmoeder, vrouw met kinderen van F. A. Bockmann zijn vertrokken naar Breda, Maria Lesage zich te begeven naar Amsterdam, enzovoort.

En maar steeds gaan de treinen voort duizenden vluchtelingen aan te voeren. Ook vanavond worden er verwacht.

De stoomboot Telegraaf II, van de firma H. Braakman en C°, heeft hedennamiddag 200 vluchtelingen aan de Nassaukade alhier aangebracht.

Vandaag worden nog verwacht de stoomboten Telegraaf V en Maas, van dezelfde firma, met ongeveer 1000 vluchtelingen.

Het Uraniumhotel, dat vanmiddag leeg gekomen is, krijgt vanavond weer 1000 andere vluchtelingen te herbergen.

Amsterdam. De Belgische vluchtelingen.

Een bijzonder woord van hulde verdient de gemeentetram, die ervoor gezorgd heeft, dat gisteravond alle vluchtelingen met hun bagage per as konden worden vervoerd van de nieuwe Effectenbeurs naar de verschillende toevluchtsoorden. De opperleiding in deze had de adjunct-directeur van deze tak van dienst, de heer Van Putten.

We hebben gisteravond een der asielen bezocht, namelijk dat, hetwelk de beroemde juweliersfirma Asscher in haar, nu helaas door de oorlog stilstaande, modelfabriek in de Tolstraat heeft ingericht. In de ruime benedenzaal waren de vrouwen en kinderen ondergebracht, in de bovenzaal de mannen en oudere jongens. Voor ieder was een stromatras ter beschikking gesteld met twee dekens, en nog geen half uur na de aankomst was menigeen al in diepe rust. Anderen zaten als verwezen voor zich uit te staren naast hun legerstede. Of ze thans, nu ze tot kalmtte kwamen, eerst recht hun ellende overwogen?

In de koffiekamer stonden weer bergen brood klaar, en de met hagelwit papier bedekte tafels noodden als het ware uit tot aanzitten. Vredig en welbehaaglijk dampte de koffietafel. Maar de meesten hadden geen honger meer na de uitstekende verzorging in de Effectenbeurs, en menigeen was er ook, wie de zenuwen in de weg zaten. Dat zal echter na een paar dagen rust wel beter worden.

“België zal nooit vergeten, wat Nederland in deze tijd doet!” zegde mij gisteravond een Belgische collega, en hij wendde zich even af van die eindeloze stoet van uitgeputte, van alles beroofde landgenoten, die langs ons heen trok Zijn gemoed schoot vol. En ik dacht terug aan een ander ogenblik, nu vier jaar geleden, op ditzelfde perron, toen ik mij eveneens in zijn gezelschap bevond. Toen hadden wij ook Belgisch bezoek: Koning Albert en koningin Elisabeth. Nog zie ik hem voor mij die grote, forse jongeman met het trouwhartige gelaat en daarnaast de kleine koningin, tenger en teer als fijn porselein en van even broze lieflijkheid.

Luid deed de marinekapel de Brabançonne schallen. Koningin Wilhelmina trad snel naar voor om met een blijde lach haar gasten welkom te heten. Feestgerucht joelde aan alle kanten: en overal was

het een schittering van schone uniformen, zo Belgische als Nederlandse, naast stemmiger, maar plechtiger ambtsgewaden.

Nu waren er ook vele autoriteiten op het perron, maar ze waren in het “werkpak” en de gezichten stonden ernstig. Doodstil was het op het perron, toen de extra trein met de honderden ellendige vluchtelingen uit het land van koning Albert en koningin Elisabeth het Centraal station binnenreed. Doodstil bleef het ook, toen de schamele, sombere stoet zich in beweging zette naar buiten. Alleen het lome geschuifel van de vermoeide voeten en voetjes, och wat waren er een kinderen bij, weerklonk, en dan telkens kort en helder de aanwijzingen der begeleiders. De vrouwen sleepten zich voort: de ogen dik van het huilen. En een paar arme zielen, God weet waar hun mannen zijn!, barstten opnieuw in tranen uit. Zacht troostten de dames van het comité. Alles zal terecht komen!

Er zijn duizenden samengestroomd langs de weg. Zover men zien kan langs het ros verlichte Damrak, zet zich de zware muur van kijkers ter weerszijden van het smalle looppad voort. Politie te paard en te voet tracht het verkeer gaande te houden. Langzaam, onder voortdurend bellen, rijden de elektrische trams door de volte, als op een feestdag. Uit het publiek hoort men nu en dan een uitroep van meewarigheid. Beklemd kijkt men toe, als de Belgen moeizaam voort trekken.

In de nieuwe Effectenbeurs werd het daarna een tafereel om nooit te vergeten. De prachtige beurszaal van licht gekleurd marmer, hoog en wijd als een tempel en fel verlicht, is opeens vol schamele zwervers, zwarte figuren, met hun op de reis vergroezelde pakken goed. De meesten zijn dof van moeheid en hartzeer, maar de ontvangst hier in het prachtige gebouw door zoveel vriendelijke dames en heren, die vol ontferming zijn, werkt opwekkend op velen. Verrast staren zij omhoog naar de rijke architectuur, en iets gekalmeerd nu, scharen zij zich bijeen in de nissen langs de wanden

om dankbaar te genieten van de hete koffie en het brood, die het onder volle stoom werkende buffet van de Beurs in grote hoeveelheden aflevert, en als toespits delen de padvinders daarna echte Amsterdamse korstjes uit.

Als ieder verkwikt is, gaan allen weer naar buiten. De kinderen al half ingeslapen tegen moeders borst of vaders schouder, de ouderen wat loom en heel moe nu, verwend door de korte, maar weldadige rust. Gelukkig zijn er veel gewillige handen, die de bagage voor hen versjouwen, en behoeven zij niet ver meer te lopen, want vlakbij de Beurs staan als vriendelijk verlichte scheepjes in duistere nacht de trams gereed, om ieder naar zijn kwartier te voeren. De zakken met goed worden op de voorbalkons bij de bestuurder opgestapeld, en huiverig van zenuwen en nachtkilte schuiven de Belgen dicht bijeen in de tram. Ik rijd mee met een konvooi, dat bestemd is voor de fabriek van Asscher, en als ik het grote, gele gebouw in de Tolstraat nader, krijg ik onwillekeurig weer een visioen van dezelfde dag nu vier jaar geleden, want door dezelfde zalen, waar nu hun van alles beroofde onderdanen als ballingen overnachten, schreden toen koning Albert en koningin Elizabeth als de hoge en gelukkige vertegenwoordigers van een welvarend volk.

En wat is er nu van geworden?

Met de trein van 7 uur 30 zijn hedenmorgen ongeveer 70 Belgische vluchtelingen meegekomen.

Hedenmiddag omstreeks 12 uur bracht een trein van de Staatsspoor weer 200 vluchtelingen uit Antwerpen. Ook deze zijn weer op liefderijke wijze in de nieuwe Effectenbeurs verzorgd en daarna per auto en extra tram naar hun tijdelijke verblijfplaats vervoerd. De meesten zijn gisterochtend uit Antwerpen gevlucht.

Er ging een verhaal onder de vluchtelingen, dat er een groot aantal weeskinderen bij het oversteken van de Schelde was verdronken, doordat een gedeelte van de brug werd opgeblazen.

's-Gravenhage. Belgische vluchtelingen.

Op het Stationsplein bij het Hollands Spoorstation heerste vandaag reeds vroeg een buitengewone drukte. Tegen 10 uur werd uit Roosendaal een trein met 600 Belgische vluchtelingen verwacht, van wie een 400 naar Scheveningen zouden doorrijden om in het Circusgebouw en in de barakken aan de Vuurbaakstraat en in de Westduinen te worden ondergebracht.

Het circusgebouw is op verzoek van de minister van buitenlandse zaken door de Exploitatiemaatschappij Scheveningen ingericht tot verblijfplaats. De overige vluchtelingen zullen over verschillende gebouwen in de stad als het Tehuis voor Onbehuisden aan de Steynlaan, het Nachtverblijf van het Leger des Heils en het Bestedelingenhuis, worden verdeeld: en aan een twintigtal zal te Rijswijk onderdak worden verschaft.

Met de zorg, dat de Belgen allen op de voor hen bestemde plaats zouden komen, was de politie belast, in die taak bijgestaan door een dertigtal leden van de Haagse burgerwacht, die gisteravond laat nog bij spoedmobilisatie waren opgeroepen om voor het eerst hulp te verlenen.

En zo werd op het perron de trein met de Belgen opgewacht door een groot aantal politiebeambten, inspecteurs en mannen van de Haagse burgerwacht met geel ombiesde uniformpet en armband met opschrift.

Mede waren daar aanwezig de burgemeester, jhr. Van Karnebeek: de chef van de afdeling algemene zaken ten stadhuize, mr. Ter Pelkwijk:

de hoofdcommissaris van politie, de heer Versteeg, en enige leden van het comité voor steunverlening aan Belgische vluchtelingen.

Tegen de tijd dat de trein verwacht werd, waren op het perron een paar heren druk bezig op een bank een groot pak open te maken, dat een voorraad versnaperingen bleek te bevatten als peren, sigaretten, chocolade, enzovoort om daarop aanstonds de Belgen te onthalen.

Tegen half elf kwam de lange trein, bestaande uit ruim 20 wagens, het station binnenrijden.

De meeste nu aangekomen vluchtelingen waren, naar ze vertelden, geen inwoners van Antwerpen, maar naar deze stad gevlucht uit de dorpen in de omtrek en verder in België gelegen bij het naderen van de Duitse troepen. Ze vertelden van de angst en de ellende die ze hadden uitgestaan en hoe de bommen over hun hoofden gierden, toen ze in allerijl wegvluchtten uit de gebombardeerde stad. Ook nu waren er, die met grote stelligheid verzekerden, dat er behalve Engelse, ook Franse troepen in Antwerpen waren aangekomen.

Spoedig na aankomst werden enige der voorste wagens afgehaakt en de daarin zittenden, ongeveer 300, vertrokken over de lijn van de Z. H. E. S. naar het station Kurhaus te Scheveningen. Een 20-tal ging te voet naar de stoomtramhalte aan het Huygenspark, om naar Rijswijk te vertrekken.

Een andere groep werd met extra trams vervoerd naar de Steijnlaan en naar de Laan, waar de inrichtingen van het Tehuis voor onbehuisden zijn, en weer andere groepen gingen in grote vrachtauto's met aanspanwagens naar Elim van het leger des heils of naar het bestedelinghuis. Ongeveer 100 vertrokken met de Hollandsche spoorstoomtram naar Scheveningen, om daar in de barakken aan de Vuurbaakstraat te worden ondergebracht.

Aan de ingang van het station kwam een Belgische jongen, die hier reeds eerder was aangekomen, vragen of hij onder de vluchtelingen mocht zoeken naar zijn moeder, die hij kwijt was geraakt.

Een 600-tal vluchtelingen was verwacht, maar er bleken er veel meer te zijn. Enigen bleven dus voorlopig nog in de coupés, totdat ook voor hen onderdak was gevonden.

Dokters van de gemeentelijke geneeskundige dienst zullen hedenmiddag beginnen met alle vluchtelingen aan een geneeskundig onderzoek te onderwerpen.

Hedenavond of morgenochtend zal opnieuw een trein met Belgische vluchtelingen in Den Haag aankomen.

Vermoedelijk zullen echter deze vluchtelingen, 200 à 300 in getal, niet in de residentie, doch in Rijswijk ondergebracht worden.

Heden zijn te Rijswijk ongeveer 300 Belgische vluchtelingen aangekomen. Voor het grootste gedeelte zijn zij onder dak gebracht in de kwekerij Good Luck, van de heer Wasch. Een klein gedeelte is ingekwartierd in de Onderwatershof.

Roosendaal, 9 oktober. Ik ben vandaag tot nabij Kalmthout geweest. Op het ogenblik beschiet de Duitse artillerie de forten Schoten, Schilde en 's Gravenwezel. Bij Kontich zijn gisteravond de Duitse troepen achteruit moeten trekken tengevolge van een uitval van Engelse infanteristen onder bescherming van het geschut van de forten der binnenste sector 8, 7, 6 en 5 bij Wilrijk en Hoboken.

De brand in het Zuiderkwartier van Antwerpen heeft de hele nacht voortgeduurd; ook in de voorstad Berchem. De zieken in de hospitalen in dit kwartier zijn op schepen in de haven gebracht.

Beslist zeker kan ik u mededelen, dat in de haven geen enkele brand woedt op het ogenblik.

Het aantal vluchtelingen uit Antwerpen begint te minderen.

Volgens juist ontvangen bericht uit Essen aan het steuncomité alhier zijn in Essen thans 15.000 vluchtelingen. Telkens komen nog treinen met vluchtelingen te Roosendaal aan. Zojuist vertrok er een trein met 1400 vluchtelingen, die voor Haarlem bestemd waren.

Hier zijn hedenmorgen weer vijf Belgische geniesoldaten binnengebracht. Verder negen gekwetste soldaten.

In het pensionaat hier liggen thans 25 gewonde Belgische soldaten. Aan het station wordt in een der zalen een ambulance in gereedheid gebracht, want volgens ontvangen bericht komt er hedenmiddag een trein met zieken en gewonde burgers aan.

Een Belgisch militair, die goed op de hoogte is, deelt mee, dat men er zeer voor vreest dat de Duitse troepen zullen beproeven de aftocht van het Belgische veldleger naar de Franse grens door een voorwaartse beweging te beletten. De moed en volharding der Engelse soldaten wordt zeer geroemd. Antwerpen staat op het ogenblik onder bevel van een Engelse bevelhebber.

Hedennacht om 2 uur is een trein, die op het punt stond naar Essen te vertrekken, door een granaat getroffen. Naar men beweert, moet een brug over het kanaal van Antwerpen naar Turnhout door de Belgische genie zijn opgeblazen.

Oostende, 8 oktober. Het bombardement van Antwerpen was verschrikkelijk. De Duitsers hebben met granaten geschoten, die het gedeelte van de stad tussen het zuiderstation en het paleis van justitie in brand hebben gestoken.

Hier loopt het gerucht, dat de Duitsers naar de linkeroever van de Nete zijn teruggeslagen.

Een Taube vloog om 4 uur boven Westende.

Roosendaal, 9 oktober. De hele nacht door de donder van het kanon en de trossen vluchtelingen langs de wegen. Zij vertellen, dat in het zuiden van Antwerpen overal huizen branden, noemen nationale school, Harmoniestraat en de Gasthuisstraat, die reeds meer naar het centrum der stad liggen.

Roosendaal, 9 oktober. Zestigduizend Engelsen zijn vannacht om 3 uur over Oostende met zwaar geschut in Antwerpen binnengekomen. De Engelsen hebben een op de Schelde gericht fort opgeblazen om het voor de Duitsers onbruikbaar te maken.

Roosendaal, 9 oktober. De Engelse bezetting van het fort St. Anne heeft voor een Duitse overmacht zelf dit fort in de lucht laten springen.

Roosendaal, 9 oktober. Het is schier onmogelijk, om uit de overspannen verhalen der vluchtelingen, die gisteren en vannacht uit Antwerpen hier zijn aangekomen, de waarheid op te sporen. Van betrouwbare mannen, onder meer van een Engelse journalist, die gisterenmiddag aan de generale staf is geweest, verneem ik, dat de Belgische bezetting teruggetrokken zou zijn in de richting van Oostende en het beheer der stad aan de Engelse troepen had overgelaten. Er zouden van die troepen heel wat zijn aangekomen; men spreekt van 80.000. Dat het vervoer gemakkelijk gaat, bleek nog zondag, toen 120 Londense autobussen door Antwerpen trokken.

Ook is sedert een paar dagen de helft van het garnizoen van Parijs ter versterking naar Antwerpen op weg. Of het reeds aangekomen is, weet men niet. De Engelse journalist had de indruk gekregen, dat het

de bedoeling zou zijn, om de stad over te geven ter voorkoming van verdere verwoesting.

De geschiedenis van het opgeblazen fort, die ik u in verschillende vormen seinde, schijnt hierop neer te komen, dat de Engelsen het oude fort St. Anna aan de Schelde, over de stad, in de lucht hebben laten springen, opdat de Duitsers zich daarvan niet kunnen bedienen om de aftrekkende troepen naar Oostende in de weg te schieten.

De aan de overkant gelegen zoutentrepots bij de dokken zijn in brand gestoken om het materiaal voor het slaan van bruggen over de Schelde te vernietigen. Dit vooral zal de laaiende gloed zijn geweest, die we gisteravond hier zagen.

Men weet, dat de beschieting van de stad geschiedt uit de richting Lier. Gisteren zou dit vooral gebeurd zijn met het 15 cm geschut.

Welingelichte mensen twijfelen aan het plan om de stad over te geven op grond hiervan, dat men gisteren heel de bevolking aangezegd heeft Antwerpen te verlaten.

Vluchtelingen brengen als trofeeën splinters van granaten mee.

Roosendaal, 9 oktober. Eindeloos trekt de uittocht voort door ons land, de ganse nacht, de hele dag komen de mensen hier steeds nog door aan. Het is overweldigend, om de moed er bij te verliezen. Dat gedrang, die verwarring, waar haast geen schot meer inkomt, overal in en aan dit grote station. Mensen bezwijmen er, krijgen er toevallen, de zieken schijnen het wel haast te besterven, op de zakken met geredde spullen uitgestrekt. De dijken en bergen bagage strekken zich steeds langer uit, hopen zich hoger en hoger op. Er is geen materiaal om dat alles weg te voeren en inmiddels wordt de vrachtgoederenloods van de H. IJ. S. M. met matrassen en kussens ingericht door het Rode Kruis voor een hele trein met gewonde

soldaten van om Antwerpen heen. Gisteren zond de militaire overheid 10.000 broden, vandaag weer; en wat al dat volk schrokkerig aanvalt op die boterhammen, want daar waar ze vandaan komen, was immers alle voedsel reeds lang op. Ook zag ik een menagewagen, waarvan de soldaten dikke soep uitschepten voor de hongerige mensen

Uit de mond van mensen, die gisteravond uit Antwerpen zijn gelopen, teken ik onder alle voorbehoud op, dat er nog geen Duitser in de stad binnen is. Ja, ze spreken zelfs van een kleine terugtocht in de richting van Brasschaat. Mensen, die in de Sint Jorispoortstraat woonden achter de Nationale Bank, zeggen dat de bank door bommen is geschonden. Voorts hebben granaten nog brand veroorzaakt in de Van Schoonbeekstraat, Breestraat, aan de Eierenmarkt, Meerbirg, Leistraat, Keizerlei, Zuiderlei, Montignystraat. Het gasthuis Stuivenberg is getroffen, Berchem en Borgerhout branden uit. De Engelse linie strekt zich uit van Lier tot Dendermonde, waar zij aansluiting heeft met de Franse troepen. Het fort van Merksem, dat niet meer bezet kon worden, zou opgeblazen zijn (?).

Buiten op de treinen uit Essen staan nu met krijt allerlei navragen naar vermisten geschreven en kennisgevingen waar hun verwanten heen zijn. Talrijk zijn de telegrammen opgehangen aan het station van mensen die elkaar zoeken; en lange lijsten vullen die navraag aan. Sedert vanochtend vroeg hebben wij hier nog maar een enkel kanonschot meer gehoord, maar het is mogelijk dat het gejoel en geroes der vluchtelingen het overstemt.

Roosendaal, 9 oktober. Nog steeds komen treinen met vluchtelingen aan. Het gasthuis hier ligt vol zieken uit Antwerpen. Een gedeelte wordt per auto naar het zusterhuis in Etten overgebracht. De treinen gaan nog maar tot Ekeren.

De Belgische genie heeft de Schijnpoort in de lucht laten springen. Op het hospitaal Stuivenberg, waarin 300 gekwetsten liggen, zijn twee bommen gevallen. Het paleis van justitie staat nog steeds in brand. Men heeft geen gelegenheid de brand te blussen, wegens gebrek aan water.

Het weeshuis in de Louisestraat staat ook in brand. De wezen zijn gevlucht.

Op de Steenweg naar Lier staan drie Engelse kanonnen van groot kaliber, welke de gehele steenweg bestrijken. Men vecht die kant op nog hevig.

In de middenstatie zijn de beide koepels door granaten getroffen en ongeveer tot gruis geslagen. De Zuiderstatie is geheel afgebrand.

Roosendaal, 9 oktober. Er is heden een geheel Belgisch bataljon over de grens gekomen bij Putte en geïnterneerd.

Londen, 9 oktober. De Antwerpse correspondent van de New York World seinde zondagavond, dat de bevelvoerende generaal van de Duitse belegeringstroepen aan Brand Whitlock, de Amerikaanse gezant te Brussel, had medegedeeld dat hij de vermaarde kerken, historische gedenktekens en musea te Antwerpen voor de vernieling door het granaatvuur bij het te verwachten bombardement wilde behoeden.

Hij zegde toe, dat, indien de Belgische regering de formele verzekering wilde geven, dat deze gebouwen niet voor militaire doeleinden gebruikt zouden worden en de Amerikaanse consulaire overheid er op zou willen toezien, dat die belofte werd nagekomen, de Duitse kanonnières zouden trachten genoemde bouwwerken geen schade toe te brengen.

Het Belgische ministerie van buitenlandse zaken gaf de verlangde verzekering en was bezig op een plattegrond van de stad de kerken, musea en hospitalen aan te geven, welke plattegrond aan de Duitse generale staf te Brussel zal worden toegezonden.

Daar, wat duidelijk is, slechts een Amerikaan deze taak op zich kon nemen, zegt Powell, de correspondent, hebben de Belgische regering en de Amerikaanse consul-generaal mij verzocht, of ik bereid was als gevolmachtigde op te treden en de aanvaarding van het aanbod door de Belgische regering en de plattegrond van Antwerpen aan de Duitse militaire overheid te Brussel te doen toekomen.

Natuurlijk stemde ik toe en om mij een officiële positie te verschaffen heeft consul-generaal Diederich mij tot vertegenwoordiger van de consul-generaal benoemd en het Belgische ministerie van buitenlandse zaken stemde erin toe mij onmiddellijk mijn exequatur uit te reiken.

Het verhaal van een getuige.

Breda, 9 oktober. Tot op het laatste ogenblik hebben de Antwerpenaren erop vertrouwd, dat zij in hun stad volkomen veilig waren, en toen ik in de avond van de 6^e (dinsdag) te Antwerpen aankwam door de Deurnse Poort, heerste er nog een betrekkelijke rust, al maakte de niet verlichte stad dan ook een eigenaardige indruk. Het licht der winkels was verborgen achter jaloezieën en gordijnen en alleen hier en daar viel een schaarse schijn op de straat. Die nacht donderde het geschut van 's avonds 11 uur af en slapen was vrijwel onmogelijk door de slagen, die de ruiten deden rinkelen.

In de morgen van de 7^e (woensdag) bevatten de bladen een officiële mededeling, waarin werd gezegd, dat het bombardement van de stad elk ogenblik kon beginnen en waarin de burgers werd

aangeraden zo spoedig mogelijk bij de beschieting een schuilplaats te zoeken in de kelders, die dan nog met matrassen en zakken zand moesten worden beschut. Deze mededeling veroorzaakte een paniek en duizenden trokken reeds dadelijk de stad uit. Toch veranderde de aanblik der stad weinig. De trams reden nog. De krantenverkopers deden hun kreten horen. Alleen aan de stations en aan de Schelde was de paniek goed merkbaar.

Daar zag men ook Belgische troepen terugkomen van het gevechtsterrein, uitgeputte en uitgehongerde mannen, besmeurd met modder, sommige met gewone hoeden voor hun militaire hoofddeksel. Ook vele gewonden zag ik op straat, waaronder enkele lichtgewonde Engelsen. De zwaargewonden waren allen dadelijk vervoerd naar Oostende.

De stemming van de burgers, die in de stad bleven, was gedrukt, maar nog niet wanhopig, en meermalen hoorde ik heftig protesteren tegen mensen, die alarmerende geruchten vertelden.

Maar de nacht van woensdag op donderdag werd er een van ontzettende verschrikking. Te acht uur 's avonds waren, zoals verordend was, alle cafés en winkels gesloten. Nergens brandde meer licht en te 9 uur vielen de eerste projectielen op de stad. Het vuur was dadelijk zeer hevig. Duidelijk kon men de projectielen horen aanfluiten en dan met donderend geweld inslaan. Weer lag ik heel de nacht wakker, maar tegen zes uur 's morgens viel ik toch in een slaap, die evenwel niet lang zou duren, want te ongeveer acht uur kwam de hotelier zelf me wakken, bonzend op de deur en schreeuwend: "Hoe kunt ge slapen bij zo een situatie. De halve stad staat in brand."

En inderdaad, vanuit mijn venster zag ik grote rookwolken drijven over de stad. Nog steeds donderde het geschut. Men vertelde, dat Berchem en de buurt bij de Zuiderstatie het meest hadden geleden.

Vanaf de Groenplaats ben ik daarop de Nationale Straat ingewandeld. De trams liepen niet meer. Kranten waren niet te verkrijgen. De burgerwacht had bevel gekregen haar wapens in te leveren.

Aan het einde van de nationale straat vielen nog steeds de granaten. Binnen een minuut vielen er op enige afstand van mij drie, waarvan twee ontploften en brand veroorzaakten, één niet ontplofte en alleen een gat sloeg in het dak van een huis.

Hier en daar hadden mensen de straat opgebroken en schepten zij zand om zakken te vullen, die ter bescherming zouden moeten dienen. Een tweetal gedode burgers zag ik wegdragen. Hoeveel doden en gewonden er in het geheel waren kon niemand me met zekerheid zeggen.

Zoals ik gisteren reeds uit Bergen op Zoom seinde, was de aangerichte schade aanzienlijk en zij vermeerderde nog met de minuut. Een razende angst had zich van de mensen meester gemaakt en reeds dadelijk, 's morgens, begon een uittocht, die alles overtrof wat ik tot nu toe gedurende deze oorlog zag.

Aan de Schelde, bij de afvoerplaats der boten, en aan de stations stonden menigten van duizenden, maar het vreselijkste was de uittocht der vele tienduizenden, die te voet naar de Nederlandse grens gingen. Ik heb die uittocht meegemaakt. Van Antwerpen tot aan onze grens was het een lange droeve stoet van mensen en dieren. Hele kudden vee werden meegedreven door in doodsangst vluchtende boeren uit de omstreken. Jonge mensen waren er, die een oude grootmoeder op een kruiwagen vervoerden. Voertuigen van allerlei soorten zag men. En al die vluchtenden keken telkens om naar hun stad, die in vlammen en rook opging.

Dan waren er moeders, die luid jammerend rondliepen, zoekend naar hun verloren kinderen. Anderen waren als verdwaasd en lachten luid, als ze wat zagen. Even buiten Antwerpen zag ik de eerste, met krijt op een muur geschreven mededeling van een vluchteling: "Marie van de Meren is naar Kapellen en zal daar wachten". Deze manier van mededeling werd door velen gevolgd en overal verder zag men weer dergelijke opschriften, als: "Karel Franken, uw zoontje John is bij uw broer Jan. Ze zijn samen in Kapellen."

Voedsel was in de dorpen, die ik doortrok, niet te krijgen, tot ik tenslotte een winkel vond, waar men nog enige busjes kreeft in voorraad had. Ik heb er een gekocht, maar later de helft geruild voor een snede grof brood van een arbeidersvrouw, die met zeven kinderen was weggevlucht.

Te midden van al die ellende kwam ik eindelijk te Putte, op Nederlands gebied.

De Duitsers trekken bij Dendermonde over de Schelde.

Londen, 9 oktober. Een telegram uit België aan de Daily Telegraph meldt, dat de Duitsers er woensdag na talrijke pogingen bij mist in geslaagd zijn de Schelde tussen Schoonaarde (zuidwestelijk van Dendermonde) en Eegene over te steken.

De strijd wordt voortgezet. De Belgen bieden wanhopig tegenstand aan een oprukken van de Duitsers naar het zuidwesten.

Londen, 9 oktober. De Daily Telegraph verneemt op woensdag uit België het volgende:

Woensdag zijn de Duitsers erin geslaagd, de Schelde over te komen. Dit gelukte hen onder dekking van de mist, nadat tevoren reeds tal

van pogingen waren afgeslagen. De overgang van de rivier was geforceerd op een punt tussen Schoonaarde en Eegene. Het is thans duidelijk, dat de Duitsers de laatste dagen grote versterkingen uit de richting van Brussel hadden opgevoerd. In alle vorige, en mislukte, pogingen om over de rivier te komen, was van Duitse kant uitsluitend gevochten met mannen van de Landstorm en een zeker aantal marinetroepen.

Vandaag echter waren Duitse troepen van het actieve leger in het vuur. Volgens de mij verstrekte inlichtingen was er tenminste een Duits legerkorps samengetrokken te Asse, en was dat, door Aalst, op de rivier aangerukt. De verwoede artillerieaanvallen van de Duitsers hadden klaarblijkelijk ten doel, de poging om over de brug bij Schoonaarde te komen, te dekken. De laatste van die pogingen was op maandagavond ondernomen. Na de nederlaag, toen geleden, wijzigden de Duitsers hun tactiek. In plaats van in sterke gelederen op Schoonaarde aan te houden, begaven zij zich 's nachts in stilte naar een der rivieroevers, een eind verder oostelijk, en legden daar een pontonbrug. Ook hadden zij een aantal kleine roeibootjes meegebracht. 's Morgens tegen 6 uur werden ongeveer 500 infanteristen opgemerkt, die onder dekking van zwaar geschut, de rivier overgingen. De Belgische patrouilles, die dit hadden ontdekt, openden onmiddellijk het vuur op de Duitsers. De Belgen waren echter zeer zwak in aantal; en nadat enkele Duitsers waren neergeschoten, moesten de Belgen op hun hoofdmacht terugvallen. Tegelijk hiermee begonnen de Duitsers overal langs de rivier, van Dendermonde tot Uitbergen, het gevecht. Laatstgenoemd plaatsje is een paar kilometer oostelijk van Grembergen gelegen.

De Duitse aanval stuitte op een krachtige verdediging, waaraan zowel artillerie als infanterie deelnamen. Op een punt werden de Duitsers door een bajonetaanval teruggeworpen. Maar ze kwamen, ditmaal in groter getale, terug en slaagden er in door te breken. De sterkste

Belgische stelling was bij Berlare (tegenover Schoonaarde, aan de andere oever van de Schelde), waar verscheidene batterijen artillerie de door de Duitsers geleide pontonbrug onder vuur namen. Deze beschieting had ook ten doel het opvoeren van versterkingen door de Duitsers te beletten.

Gedurende de morgen voerden de Duitsers enige batterijen van 4-duims kanonnen aan. Deze teisterden de Belgische artillerie en dwongen haar zich naar een stelling achter Berlare terug te trekken, waarvandaan zij voortging de opdringende Duitse infanterie te verontrusten.

Vermeldenswaard is, dat een Taube voor de Duitse krijgsverrichtingen verkenningen deed.

Zodra bekend werd, dat de Duitsers over de rivier waren, ontboden de Belgen versterkingen om hen tegen te houden onder dekking van batterijen, die de voornaamste stellingen van de vijand aan de overkant beschoten. Verder in de rug stond een hele divisie van het Belgische leger.

Om half twee in de middag was men langs de gehele linie in een verwoede slag gewikkeld, waarin de mitrailleurs een voorname rol speelden.

Vele van de door de Belgen gebruikte mitrailleurs worden door honden getrokken, waarvan ik er verscheidene aan de kant van de weg zag liggen, gewond door het vuur van de vijand.

Aan beide zijden was het granaatkartetsvuur hevig en het duurde zonder ophouden voort.

Dat van de Duitsers bleek zeer hinderlijk voor de Belgen te zijn. In hun loopgraven langs de rivier leden zij aanzienlijke verliezen. Als een

kenmerk van deze fase van de slag moge gelden, dat ik verschillende manschappen vanuit de vuurlinie zag wegbrengen, die niet gewond, doch geheel verdoofd waren door het voortdurend barsten van de granaten boven hen.

Na verscheidene uren van verwoed vechten, liet de vijand vanuit het zuiden krachtige versterkingen aanrukken, wierp grote afdelingen infanterie over de pontonbrug en hoewel er velen door de mitrailleurs werden neergemaaid, slaagden talrijke groepen er in over de rivier te komen en huizen van Berlare te bezetten; en van deze gunstig gelegen punten onderhielden zij een bijna vernietigend geweervuur op de Belgische infanterie

Vervolgens waagden de Duitsers een wanhopige poging om artillerie over de pontonbrug te brengen. De Belgen deden alles om dit te verhinderen en twee kanonnen werden halverwege door de granaatkartetsen ontredderd.

Eén batterij slaagt er echter in de overtocht te forceren. Ze werd snel opgesteld en opende een krachtig vuur op het door de Belgen ten oosten van Berlare bezet gebied. Op het ogenblik, dat dit telegram werd verzonden, duurde de slag nog voort. Ofschoon ze nog geen grote macht over de Schelde hebben kunnen zetten, rukken de Duitsers blijkbaar vastbesloten op met het doel Antwerpen van het zuidwesten te naderen.

De oorlogstoestand.

De telegrammen, die in dit blad over het beleg van Antwerpen melden, geven weinig aanleiding tot commentaar. Het nauwe verband tussen de aanval op Antwerpen en de grote slag, die men de slag aan de Aisne noemt, is steeds duidelijker geworden. De strijd om Antwerpen is slechts een onderdeel van de grote slag. De Engelsen

hebben aanzienlijke troepenmachten naar Antwerpen gevoerd, maar toen zij er kwamen was de zuidoostelijke sector van de buitenste fortengordel al gevallen. In dit verband herinneren wij aan de uitlating van de militaire medewerker van de Times. Het ogenblik is voor de Belgen gekomen zegt deze om door een krachtige uitval de beslissing in de slag op de noordelijke vleugel ten gunste van de bondgenoten te doen omslaan. Het is zeer wel mogelijk dat de troepenlanding van Engeland naar Antwerpen reeds was beraamd voor dat de stad werd aangevallen, om samen met het Belgische veldleger de Belgische verbindingslijnen van het Duitse leger te bestoken. Mogelijk diende de Duitse aanval om dit plan te verijdelen. Evengoed kan natuurlijk het omgekeerde het geval zijn en dienen de Engelse versterkingen eenvoudig om de Duitse aanval af te slaan. Het bericht intussen, dat hedennacht niet minder dan 60.000 Engelsen met zwaar geschut Antwerpen zijn binnengekomen, mag men ons inziens niet dan onder voorbehoud aanvaarden. De Duitsers hebben Breendonk genomen en zijn over de Schelde heen. Zij zullen nu niet talmen om, zo spoedig mogelijk als dat in hun macht staat, de spoorwegverbinding Gent-Sint-Niklaas af te snijden. Dan blijft het nog langs één weg mogelijk per spoor uit Oostende Antwerpen te bereiken, namelijk over Sint-Niklaas, Moerbeke, Assenede, Eeklo.

Uit Antwerpen.

Twee Antwerpse heren, die gisteravond hier ter stede zijn aangekomen, hebben ons vanmiddag nog een ogenblik zitten vertellen van de belegering van hun stad. Begrijpelijkerwijze konden zij ons niet veel nieuws vertellen. Wat er bekend was van het ogenblik af, dat de grote stroom uitwijkende Antwerpenaren zich over ons land begon uit te storten, is onze lezers de laatste dagen van verschillende zijden medegedeeld. Vóór we hier nog de enkele bijzonderheden over vertellen, die wij van de beide Antwerpenaars vernamen, moeten wij uit hun naam eerst gewag maken van hun

dankbare gevoelens jegens ons land en zijn bewoners voor al hetgeen er in deze oorlogstijden voor de geteisterde Belgen gedaan is. Onze bezoekers spraken daar in zo opgetogen bewoordingen over, dat wij die niet over zullen brengen. En zij zegden het herhaaldelijk, dat de liefdevolle zorg, waarmee zoveel uitgeweken Belgen in ons land opgenomen waren, wel het beste bewijs was, dat er voor het betreurenswaardige misverstand, dat er in het begin van de oorlog aan Belgische zijde bestaan heeft, niet de minste grond was.

Wat nu het bombardement van Antwerpen betreft, vernamen wij, dat niet de Duitsers, gelijk gemeld is, de petroleumtanks vernietigd hebben. Dat hebben de Antwerpenaren zelf gedaan. Eén der tanks hebben zij in brand gestoken, de overigen hebben zij leeg laten lopen.

Antwerpse bladen hadden de dag vóór het bombardement begon de bewoners der stad aangeraden, in hun kelders te gaan en er te blijven. Onze bezoekers spraken de vrees uit, dat door die maatregel heel wat mensen zullen omkomen, misschien reeds omgekomen zullen zijn. Immers, worden de huizen platgeschoten, dan zullen zij, die in de kelders gevluht zijn, onder het puin bedolven worden en zo de dood vinden.

Toen in de nacht van woensdag op donderdag het bombardement over Antwerpen losbarstte heeft een van de beide heren, die ons bezocht, de stad verlaten. Over Essen is hij, als zo velen zijner landgenoten, gisteren in ons land gekomen. Een stadgenoot verleent hem huisvesting en men had hem dankbaar moeten horen vertellen van de heerlijke rust, die hij vannacht genoten heeft, bevrijd van het helse, oorverdovende lawaai van de granaten, die de laatste dagen vóór zijn vertrek het leven te Antwerpen tot een verschrikking maakten. “Het was, zegde hij nu, alsof men gek ging worden”.

Een der voorzorgen door de overheid te Antwerpen genomen, zo vernemen wij nog, was deze, dat de wilde dieren uit de Antwerpse diergaarde, tijgers en leeuwen, naar Engeland overgebracht waren. En met medelijden sprak onze zegsman ook over de vele huisdieren, die er nu, bij de grote uittocht, onverzorgd te Antwerpen achtergelaten zijn. U had eens moeten zien, zegde hij, hoe onrustig de dieren tijdens het bombardement waren. Het leek wel of de honden en katten het gevaar voelden aankomen.

Wat Belgische vluchtelingen verhalen.

Wij hadden nog een gesprek met een Antwerpenaar, die gisternacht, na een uiterst vermoeiende tocht met zijn gezin, vrouw en drie kinderen, hier aangekomen is. Zo versuft waren de mensen aanvankelijk, dat er geen woord uit hen te krijgen was. Doch nadat ze vannacht voor het eerst weer eens in een bed geslapen hadden, waren ze vanochtend al dadelijk beter gemutst, ofschoon de zenuwen toch nog danig in de war zijn. De jongste van de familie, een ventje van een jaar of vier, was vanochtend vroeg weer met de schrik wakker geworden. “Komt er een bom moeder” had hij schrikachtig gevraagd, toen de heimachine aan het einde van de straat begon te dreunen ...

Woensdag, zegde de Antwerpenaar, zijn wij weer voor de zoveelste keer in de kelder gekropen. Daar waren wij nu allemaal al zo geheel op ingericht. Beddengoed was er altijd in de kelder en dan eetwaren voor tenminste een paar weken. Tegen de avond werd het al erger in de stad; aldoor maar dat ellendig gefluit van de granaten, een sarrend gemeen gefluit dat je zenuwen kapot maakt. Tegen de ochtendstond begrepen we toch dat het ook in de kelder niet te houden zou zijn. Overal kwamen de granaten terecht, granaten waarvan er één in staat bleek om een geheel steegje te verwoesten. Van alle kanten ging de boel in vlammen en toen in wilde angst

vlogen allen als zinnelozen de straten door, de stad uit. Ouden van dagen werden zo goed en zo kwaad als het ging voortgesleept, vaders en moeders droegen de hele kleintjes op de rug en de oudere kinderen torsten de pakken. Ach, in de uitzinnige angst en de haast hadden vrijwel de meesten het hoognodige achtergelaten en maar meegenomen wat voor de hand lag. Heel het hebben en houden gepakt in één grote, bont geruite handdoek. Hoe wij God dankten toen wij eindelijk die fel brandende stad, een hel, achter ons hadden en de afgrijselijke granatenmuziek niet meer te horen was.

En toch: alles lieten wij daar in die stad achter. Ik mijn kleine boekwinkeltje, dat na jaren van hard werken en zuinigheid, toch al zo aardig gegroeid was. Zeker wel voor een 8 à 10.000 frank zat er in mijn zaakje. Maar wat heb ik eraan. Het beetje kasgeld dat er was zit in de portemonnee. Als dat op is, wat dan? Maar u moet niet denken dat wij de moed erbij verliezen. Ziet u, wij geloven wel dat de Fransen en Engelsen het winnen zullen, en zodra het bombardement gedaan is, trekken wij weer naar onze stad terug, om een leven opnieuw te beginnen.

Met dat al zijn wij toch innig dankbaar voor alles wat die beste mensen in Holland voor ons doen en dat, terwijl er in hun eigen land ook al zoveel geleden en dientengevolge zoveel gevraagd wordt. Er is al dadelijk in Roosendaal toch zo best voor ons gezorgd. Die soldaten! Niets was de brave jongens te veel; zij droegen de kinderen, zij sjouwden onze pakken, zij brachten brood en melk aan, reepjes chocolade voor de kleuters en een sigaar voor de mannen. En al die dames en heren vannacht heel laat nog op de statie te Rotterdam deden dan toch ook al zo hun best, dat wij er ten slotte beduusd van stonden. Iedereen was zo vriendelijk, zo voorkomend, zo dadelijk tot helpen bereid; geen moeite scheen de mensen te groot. Neen, u kunt erop rekenen dat wij het niet gauw vergeten zullen wat de Hollanders nu voor ons gedaan hebben en nog doen.”

Uit Antwerpen.

De laatste diplomatieke vertegenwoordigers, die zondag uit Antwerpen vertrokken, waren de gezanten van de Drievoudige Entente. Het stoomschip Amsterdam had heel de dag zaterdag onder stoom gelegen met alle bagage aan boord. Velen sliepen 's nachts reeds aan boord. Zondagochtend vertrok de boot.

Het bombardement van de stad Antwerpen aangevangen.

Oostende, 8 oktober. De bewoners van het zuidelijk deel van Antwerpen hebben de stad verlaten om zich aan de uitwerking van het bombardement te onttrekken.

Er heerst hier grote levendigheid door de aankomst der gewonden.

Het beleg van Antwerpen.

De militaire medewerker van de Times, die erop wijst, dat de strijd tussen de Duitsers en de bondgenoten gevoerd wordt op 70 mijl afstand van Antwerpen, vertrouwt dat het Antwerpse garnizoen een uitval uit de stad zal doen en zal trachten de belegeraars te overweldigen en hun geschut te vernietigen. Hij acht het waarschijnlijk dat de Duitsers voor Antwerpen gevaarlijk zwak zijn en dat nu voor de Belgen het ogenblik is gekomen om hun laatste en meest grootse poging te doen om zich te wreken.

Elders in hetzelfde nummer van het blad in een telegram uit Antwerpen wordt de sterkte van de Duitse troepen op 125.000 man geschat, die wel voorzien zijn van zwaar belegeringsgeschut, waaronder enkele stukken van 28 cm en waarschijnlijk een van 42 cm, waarvan echter een spaarzaam gebruik wordt gemaakt.